КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

99

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

ЧИНАРДИ, 27 ФЕВРАЛЬ, 1968 шу. № 25 (4505). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕЪЗ

СИЙЛЕ ХИЙЛА ДЕНАЛЕРЧА СССР ГЕРЗАШЦАРЧА НИЗИЙ!

* * *

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТО, СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМО, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТО

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛЕРЧА ГЕРЗАШЦАРЧА НИЗИЙ ВІУХОШКА ДАХЬИЙТА

М О А Р Ш А Л

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето дерригчу халкъа юкъара декъа хІой — Советски Эскарен ТІема-Форда Флотан шовзткъе итт шу даьккхина дог тІера декъаллъ душ СССР Герзашцарчу Низий тІемахой, берригаш советски нах.

Дог тІера мехалла а душ, декъалъ буш оха вай сийлахь-боккха Даьхе — Советски Социалистически Республикийн Союз лардеш латта салтийн, матросийн, сержантийн а старшинийн а, офицерийн, генералийн, адмиралийн.

Дог тІера мехалла а душ, декъалъ буш оха советски бІуьнаш тІема байракхаца кІел гІулкхаш деш хинна граждански Сийлахь-боккхачу Даймехкан тІеман ветеранаш.

Дог тІера мехалла а душ, декъалъ буш оха вай дерригаш Эскарна Флотана хьалха тІема техникан герзаш кхоллархоша хьалхарчу, шайн къахьегамца социалистически пачхьалкхан оборонин ниц чІагІбеш нах хиларан чІогІа мел баран.

Советски Герзашцара Низам — Сийлахь-Боккхачу Октябрьски социалистически революцин кхолларг. Уж вІашагІкхетар къаьмнийн кхиам вІашагІтехнийта низам — империализмин тутлара контрреволюции тІема низамца Советийн къаьмнийн Республика садинчуьна гІортарна бирсачу деношкахь. Нийсахо духьа лаьттабалчу тІема хІора юкъе хьалхина революцин эскар, къахьегамхой эскар — Белхалой-Ахархой ЦІе Эскар. Из кхоьллина хилар вай сийлахь-боккха баьчча хьехархо Владимир Ильич Ленинан ду.

Белгалла турпала некъ ба Советски Эскарен Флотан хьаьбенар. Шайн дегайхьаца ерриге отечестван цабезам бевзаш чІогІа мутІахь долчу гІуллакх ду Даьхенна, советски халкъа, коммунизмин идеалашна, и лаьттІача тайнара кхочушду Коммунистически партин Советски правительствон политика тІалехха сийлахьан бехкениенахь дакхарш.

ТІеча Эскаро некъ да хоза тайна сийле даьхкар нийна хьалхарчу граждански тІеман шерашна. Тамашийна Ленински халкъашна сагатоьшна эша а ен. наша ца хиъна кхелен хьалхина, по йохийн хоседаш къена нерте кхачийна геройн нийсъ ин Октябрьски каргІалъяран.

Сийлахь-боккха Даймехкан тІеман лаьттача борсача шерашна, хІалан хилара кхераш вай вехха тІабоссича хана, Советски Герзашцарча Низамо кІелхьарьяккхар социалистически Даьхен сийле, цергІато, шайн хьалха кІелахь тІамаш хуьйна, нодамболлам дола даьъ деккар Европан Азин къаьмнашна фашистски империалистически лоалах кхуьдалахь, шайн сийле цу дерригана прогрессивни адамашна хьалхана.

Дукхача нохчийн и ккхийн лаьттийна дарача къовсамашкахь коммунистически партин хьалхеалахьа пуш тІемахойшна массане а цхьаьнана хьалха хьаьъна баьха боццаш дерраш, дийнал, турпалаллла, наьна керагІлаьнна дешера нийсса дарие историна доккха дола декала гІуллакх.

Революцин социализмин гІуллакх бахьан хала халла баьттача къовсамашкахь нийса бахар хиина хийтаб вай халкъа дакхаргІа дола дукха къинъана мехкарийн. Цуьна карагІдаьнна денна тІаьхьа мІаьккха а дагийна, хІана лаьттан лардоьшаш мехаш а хІуьдийна гІулкх. ДІахьаьа а бу а ма дуьйна, сийле а ма бойла лийтача турпалш!

Советски пачхьалкхеш пу Герзашцарча Низамийн ах бІаь шера исторе хьалхара бен боддаш хьахьехкахь, революцин хьалхаллла эскар дохадуьйрцадаршилга, партин шеш таьжан вай бехкахьо а хиина дІаьттиа халкъ эшалуьйрцадаршилга.

Советски Эскарен ТІема-Форда Флотан низам чІогІ ала сецах лаьтт аьъча, из латт, социализма оьшаргараш тІамболгІача сецалах, толлашгІа бола тІема техника советски тІемахой бе оьшча мехка нийн болча экономически потенциалах, советски общества морально-политически цхьоагІонах, белхалой классам, ахархой, интеллигенца чІогІа цхьоагІонах цар вог гІортала еш халах, СССР Герзашцарча Низам — шайн халкъа дукх-дІой.

Советски Эскарен ТІема-Форда Флотан низам чІогІала сецах латт аьъча, из латт, дукхача къаьмнех литтача вай Даьхен дерригача халкъан доттагІалла бохьан, советски патриотизм пролетарски интернационализм цар чулоацам хиларах.

Советски Эскарен ТІема-Форда Флотан низам чІогІала еш ах нтара толашагІа болча идеологена — марксизмана-ленинизмана уж бовзам боцнаш чІогІа тешаме хьалхьехахь литт. Цуьна классови декхар тІехдина кхетадеш, бакъехьарча уІлах, халкъа хьацтам бахьан долаш лоттабеча къовсаш идеах бахна ба советски тІемахой.

Советски Эскарен ТІема-Форда Флотан низам чІогІала Герзашцарча Низам дегІакхуларен кийчдарен оьшаргара дешаш къастадеча, Даьхенна боаран боццаш чІогІа мутІахь хургболча, социализмана карагІдаьнарш лоралара дола шайн декхар чакхдаллаца де лаьттІача тайпарен сийлашцеш кхочашде кийча хургболча уьйламца советски тІемахой хьалхебеча Коммунистически парте куьнгахь латт.

Вежарашка долча социалистически мехкашца цхьаьна Советски Союзе тІагІертташ лердагІаш къовсам лаьттабу халкъий машаро кхерамалеш бахьан долаш. Цхьабакъа, историно тІехдина, къуьна империализм йолаш ваьтт ка. Цуно ойлагахьаре тІадоагІаш дола мелла тІа агрессийн гІулакхаш юкъатоха массаш а кийча хила, юстаргІа к бе хила, массаш а сийрда бІаьрг кхоаба тІеман хилар.

ТІеман реакцин тхалакра кертера низ — США империализм. Де Вьетнаме вулаш, шолла тІем лоаттабу, дуьненна тайп-тайпанарча районашкахь кхоаме керда кхуьйлина уьттадуш, дуьнен жандари санна отт латт из, хайнаш карагІтовжен уж кхычарех тайпа хІана доаца хиларах тІаккхуд. Цуьнца къоагІо Йолаш ба дерригана гера шоай бе кхочаде гІертачи Европа карт хуцаре ваьнна уьттаеш бола малхбузенгермански реваншисташ.

Цу хьаланца Коммунистически парте Советски правительство, КПСС XXIII-ча съезда решенешца хьалхе а лелаеш, шоай дезагІа дола декхар лоархІ Советски Союза оборонин низ мехо чІогІбелгах.

Тахан, парте, правительство, дерригача халкъа хьийга къа бахьан долаш, Советски Эскарген ТІема-Форда Флотан эттара кердагІа дола ракетно-ядерни герзаш а толашагІа бола тІема техника а кхачош, хьалхарчу лаххаре шуна а вай мехза дешдаш лораде дІаотта кийча бола опытни мадраш а.

Доккха йоккъастий! Йоккха сийле а коммунизм хьалхееш доалача советски халкъа хила болча эскара, лаьттан тІарча машара чІогІІале а хинна лаьттача эскара тІемахо хилар. Цхьабаккъа, боккха ба социалистически Даймехка кхерамалеш из лоралаш хьалхара тІаллатта бехкеоттах а.

СССР Герзашцарча Низам тІема нин дІахо чІогІІбора хьаьтташ ерригача хьокх составагара дІахоах шоай тІемен политически знани тІатІгІертта эрганІоахам толелга, бола тІера кийчел дІаьхо лакхьелга, тІема техникан герой тІехдина ІомадерІга, дика вІаштІехьъаьннан дисциплина болаш хулга. Эскарий кадраш по дешарийла ю массаш а тІема теорец практикоа дІадахарий бовраме хила. ІІуньалта кхолладдарна методам ІалманеІ техникашан хоьда карагІдаьнна творчески пайда эцца лаша тІа Ішна тоха. Шоай кхиаша бІуний лахнаш гІулакхийн ерригача оагІонашта тІа-тІа дукхагІа хиларта, тІема декхар тІехьаккха кхочашйеш личин составр кхотан а, дегаш уравутрдоч а дезаш и Эскарен Флотан политорганийн а партийни организацеш а.

СССР Герзашцарча Низамица цхьан мугІаре латт вежарийн долча социалистически мехкий эскараш. Цар тІема доттагІал — социализма мехкий низ дукхуваш хьаьсти цар кхерамие ІалашъеркІиларха бола боккха тешами. Герзаш гІоларча вежарий из сийлахь-боккха интернационализни цхьоагІо дІахо лелашба а чІогІъязъа а аргъаш!

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето хІахьйт, ах бІаь шера турпала никъ бахьан хьалхенача Советски Эскарей ТІема-Форда Флотан сийле яьнна шоай байрахташ дІахо а лакхе яьнь хьоргхиларах, йоаргІоаца тІема традицеш еса лелаоргхиларахи, ІалааргхиларахІ, мелтагІа а агрессор хІалакбе, социализмах коммунизмах гІулкх лораде уж кийча болча шоаш чІогІІ тог тайпа хилар.

Сийле а хоастам а хийла Советски Союза майрача Герзашцарча Низамга!

Даькъала хилла сийлахь-воккха советски халкъ — коммунизм хьалхьеш доалархо!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — вай сийлахьча Герзашцарча Низамга кулгалдери уж хьалхехдари, советски халкъа ерригга тоталомаш атара дегим уравутталер а уж вІаштІехьйоахар а!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ	СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ	СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ

КЕРТТЕРА ТЕРКО — КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯРА

Вай республикерча промышленносте болхлоша лакхача къахьегама толамашца чаккхдаьккхар пятилетка шоллагІа шу. ВІубенна дІадоладьаьа цар пятилетка кхоалагІа шу а. Цхьа шера план хала хьалха кхочашъяра, В. И. Ленин вань бІаь шу дузача денна сийленца нахъабахара КПСС XXIII-ча съезда цІерагІча крекингзавода инициатива хьал а даьл, шерра социалистически яхь йоархьей промышленни предприятешка. ТІайпача декхарашта юкъе доархІане моттиг дІалоац къахьегама овсарле лакхъе езаш хилара. Доккхий социалистически декхараш тІайпал цар кердача шера. Соахка хиначул 7,5 процент лакхъе дерхІ къахьегама овсарле. Шера планал сонгІа арахецаргаь дерхІача 10 миллиона сома мехъа продукцех 75 процент продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах арахецаргъя.

ХІанз республикерча гІишлошъеча, промышленни, транспорта предприятешка чІоагІа дІабоалабаьб уж декхараш кхочашъяра тІехьара къовсам. Къаьстта дика хетт из гІулакх хьалхалаттача предприятей коллективашка. Укхаза керттера теркам тІабахийтаб къахьегам Іилман лаьрда тІа вІаштІехьбаккхара, оборудованех бизза пайда эцара, Іилмане техникане карагІдаьннараш сихха производствана юкъедахьара, рационализаторий новаторий болх лакхача боарам тІа вІаштІехьбаккхара. Парех а къахьегама овсарле лакхъяра лаьрала бетта план дика тІехкхочашъяь Грозненски химически комбината, Барабулакски газобензинови завода, № 2 йолча гІишлой материалий комбината, «Ставрогрознефть» НПУ коллективаш, кхы дукхаараш. Къахьегама овсарле лакхъяра болх къаьстта дика дел КПСС ЦК, СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума, СССР-а Министрий Совета, ВЦСПС памятни байракх делаеча крекинг-заводе. Завода массайолча цехашка, установкашка къахьегам Іилман лаьрда тІа вІаштІехьбаьккхаб. Завода ремонтно-механически цеха коллективо къахьегам Іилман лаьрда тІа вІаштІехьбоаккхаш дукха мероприятеш чакхъяьхай, из торо хилийтар къахьегама овсарле 11 процент лакхъе, пачхьалкхена 10 эзар сом пайда бе. Іилманнен техникане карагІдаьннараш шийй ханнахьа производствана юкъехдухь цига. Стабилизаци блокера теплообменникаш хувцарах ерригача завода коллективе къахьегама овсарле 0,2 процент лакхйир, хІаьта цу блока ниа планахчул 72 эзар сома мехъа продукци дукхагІа арахецна йиш йолаш лакхбелар. Къаьнача насосашта метта центробежни насосаш оттачоах вІаштІехьалогІа къахьегама овсарле лакхъяра чотах планал сонгІа 60 эзар сома мехъа продукци арахецна. Установкашта ремонт яра ха доаьъярах кІара установка дийнахь-бус луш йола продукци 2,3 процент совъяьннай. Парна ремонт да еш йоаккха ха вІаьІъярах къахьегама овсарле 1,5 процент лакхъеннай. Йоитта дикка къахьегама овсарле лакхъеннай завода установкаита реконструкци ярех оборудованех бизза пайда эцарех чотах а.

Къахьегама овсарле лакхъяра лоаттабу къовсам ца тІехьа шерагІа баржам латт вай республикерча промышленни предприятешка. Цу доархІамерча участие лакха хоаташ ба бІаьш, эзараш новатораш, рационализатораш, специалисташ.

Цхьабакъда, республикерча массайолча промышленни предприятешка къахьегама овсарле лакхъяра болх дика вІаштІехьбаьккхаб ала йиш яц. Дукха коллективаш а вай республике шерра-шера къахьегама овсарле лакхъяра плана кхоачаш ца ен. Царех а Назрановски ЯжагІабикерен кирпичникаш ю заводаш, Самашкински консервни завод, Карабулакски чхьагІар доакхха завод, Шелковски рыбпищекомбинат, «Трансмаш», «Металлист», Шаьларча аьшкабетона конструкцеш йоалейе заводаш, кхыраш. Парех дукхагІчар къахьегама овсарле лакхъяра хьокханаш 1966-ча шерарчул а лохагІа хиннад сеннха. Цутуххьа пачхьалкхенна кІа ца луш йохьсай митташ эзараш сомий мехъа продукци, из чІоагІа ІаьткъаІ цар экономика дегІайоалара а.

Цхьайолча предприятешка къахьегама овсарле лакхъяра тІайпал декхараш кхоачаш ца дар да цар кулгалхоша, специалисташа, инженерно-технически болхлоша цу доархІамерча болха а йоагІача тайпара терко ца яр.

Укх шера вай республикера ерригга промышленни предприятеш планированеи экономически стимулированеи керда системах болх бе йолалургья. Цу системага эвлара кийчо ярна цхьана берриге низ тІабахийта къахьегам дехкарийла а тІера предприятен коллектив къахьегама овсарле лакхъяра план толамца кхоачашъяра. Паккхлаш терко е еш керда техника производствана сихагІа юкъе ихьара, кулах бизза пайда эцара, материально-технически Іалашон болх торбара, халача балхашта автоматизаци механизаци яра.

Вай промышленни предприятешка дикка опыт Іоацъй къахьегама овсарле лакхъяра. ПятилеткагІа кхоалагІча шера тІехтІа лоархІаме да из опыт шерра вІайсархьари цунах бизза пайда эцар. Цхьаькха предприятешка хила йиш их къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачам ца еш.

Къахьегама овсарле лакхъяра укх шера план толамца кхоачашъяр тайпа да партийни, профсоюзни, комсомольски организацех. Творчески балха юкъе дукхагІа рационализатораши, новатораши озарал совгІа, цар болх дикагІа пайда барболча хьисане вІаштІехьбаккхар, социалистически яхь кхетамца кхуллалар цар керттера декхар да. ТІайпа социалистически декхараш мишта кхоачашду хьожаш тІахьожам лоаттабе беза лаим. Яхье яьнача коллективаша даьхача толамий а хан-ханнахьа итогаш е еза.

Инженерно-технически болхлой, специалистий, предприятей кулгалхой керттера декхар да къахьегама овсарле лакхъяра хола наьъаш лехача, цу гІулакха мел эшар Іалашде. Къахьегама овсарле лакхъяра дика терко е еза.

ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ДУКХАГІА ЯХАРИ КИЙЧЪЯРИ, ХЬАЙБАЙН КОА ТІАРЧА ОАЛХАЗАРИЯН ПРОДУКТИВНОСТЬ ЛАКХЪЯР ДУХЬА АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКАША, КРАЯША, ОБЛАСТАША, АВТОНОМНИ ОБЛАСТАША ЛЕЛАЯЬЧА ЕРРИГРОССИЙСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ИТОГИЙ ХЬАКЪЕХЬАРА

РСФСР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ЕРРИГСОЮЗНИ ПРОФЕССИОНАЛЬНИ СОЮЗИЙ ЦЕНТРАЛЬНИ СОВЕТЕН СОЦАМ

1967 шера хьайбай продукташ дукхагІа яхари кийчъяри, хьайбайн коа тІарча оалхазарийн продуктивность лакхъяр а хьайбай бахам пайданагІча тайпара лелабар а духьа автономни республикаша, крайша, областаша, автономни областаша лелаьча социалистически яхьа итогашка а хьежа, РСФСР Министрий Советон Ерригсоюзни Профессиональни Союзий Центральни Советон соцам бу:

1. Хьайбай продукташ дукхагІа яхари кийчъяри, хьайбайн коа тІарча оалхазарийн продуктивность лакхъяр, хьайбай бахам пайданагІча тайпара лелабар духьа лелаьча социалистически яхье хьалхара моттигаш лаьца автономни республикаш, краяш, областаш, автономни областаш котьальнаргаш лархІа:

Къилбаседа-Малхбузен зоне гІолла — Вологодски область;

Центральни зоне гІолла — Ивановски Костромскойи областаш;

Волго-Вятски зоне гІолла — Кировски область;

Центрально-Черноземни зоне гІолла — Воронежски область;

Поволжски зоне гІолла — Пензенски область;

Къилбаседа-Кавказски зоне гІолла — Ростовски область;

Уральски зоне гІолла — Свердловски область;

Малхбален-СибарегІен зоне гІолла — Новосибирски область;

Малхбален-СибарегІен зоне гІолла — Читински область;

Дальневосточни зоне гІолла — Приморски край;

Къилбаседен зоне гІолла — Карельски АССР.

РСФСР Министрий Советон ВЦСПС-ен карара кара тела ше байракх Вологодски областага йита а пунна 10 эзар сома боараме ахчанца премеш ла а.

РСФСР Министрий Советон ВЦСПС-ен карара кара тела ше байракхаш Карельски АССР, Приморски крайна, Воронежски, Ивановски, Кировски, Костромской, Новосибирски, Пензенски, Ростовски, Свердловски, Читински областашта ала а царех хІаранена 10 эзар сома боараме ахчан премеш ла а.

2. Хьайбай продукташ дукхагІа йоахаче кийчъечеи толамаш лахарах, хьайбай, коа тІарча оалхазарий продуктивность, хьайбай бахама рентабельность лакхъярах хІарарн 5 эзар сома мехъа йоалаш ахча премеш лойла социалистически яхье шоллагІа моттигаш лийцача автономни республикашта, краяшта, областашта:

Къилбаседа-Малхбузен зоне гІолла — Новгородски области;

Центральни зоне гІолла — Владимирски Калинински областашта;

Волго-Вятски зоне гІолла — Марийски АССР-а;

Поволжски зоне гІолла — Ульяновски области;

Къилбаседа-Кавказски зоне гІолла — Черсий-Балкхарой АССР-а;

Уральски зоне гІолла — Кургански области;

Малхбузен-СибарегІен зоне гІолла — Алтайски края;

Малхбоален-СибарегІен зоне гІолла — Иркутски области;

Дальневосточни зоне гІолла — Сахалински области;

Къилбаседен зоне гІолла — Коми АССР-а.

3. 1967 шера хьайбай продукташ дукхагІа яхарен кийчъярен, хІаьта миттта хьайбайн коа тІарча оалхазарийн продуктивность лакхъярен даькъе хьокханаш лакхдаьча Башкирски АССР, Бурятски АССР, Дагестански АССР, Къилбаседа-ХІирий АССР, Калмыцки АССР, Мордовски АССР, Татарски АССР, Тувински АССР, Удмуртски АССР, Нохч-ГІалгІай АССР, Чувашски АССР, Якутски АССР, Краснодарски, Красноярски, Хабаровски край, Архангельски, Астраханский, Волгоградски, Калининградски, Кемеровски, Кубски, Ленинградски, Липецки, Московски, Мурманский, Омски, Рязански, Саратовски, Смоленски, Томски, Тульски, Тюменски, Челябински, Ярославски областий, Жугтайни Хакасски автономни областий колхозашеи совхозашеи дика болх баь хилар белгалдаьккха.

Дукхача областий, крайй, автономни республикай колхозашеи совхозашеи хьайбай бахам дегІабоалабара даькъе экономически хьокханаш тоадара дешаш кхоачамбоалаш уйла тІайоэхийташ ца хилар белгалдаьккха.

Хьайбай продукци яхарга дІабоза мах лоабараш хьайбай продукци яьхара рентабельноста боарам лакхбаран де дезар хоала автономни республикай Министрий Советашта, крайисполкомашта, облисполкомашта.

РСФСР Министрий Совет	ВЦСПС.

КПСС ДЕЛЕГАЦИ БУДАПЕШТЕ ДІАЯХАР

Будапеште консультацеш яра коммунистически болхлойн партей никалаш вІашагІкхетача яха аьнна 24-ча февралe Москвера араьннай КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь М. А. Суслов керте вола Советски Союза Коммунистически парте делегаци.

Делегаценна юкъебаьл: КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев, КПСС Центральни ревизионни комиссе член, КПСС ЦК отдела заведующе хьалхара заместитель К. В. Русаков, КПСС ЦК Лупен халкъашта юкъерча отдела заведующе заместитель Е. И. Кусков.

(ТАСС).

* * *

БУДАПЕШТ, 24 февраль. (ТАСС). Коммунистически болхлойн партей никалаш консультацешта вІашагІкхетача Будапеште кхаьчай тахан КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь М. А. Суслов керте вола Советски Союза Коммунистически парте делегаци.

КОНСУЛЬТАТИВНИ ВІАШАГІКХЕТАР ДІАДОЛАДЕННАД

Будапешт, 26 февраль. (ТАСС). Тахан укхаза дІадоладеннад коммунистически болхлойн партей никалий консультативни вІашагІкхетар.

КПСС ОБКОМЕН РЕСПУБЛИКА МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН

1967 шера хьайбай продукташ дукхагІа яхари кийчъяри духьа республика районашта лелаьча социалистически яхьа итогашка хьежаб, Котьальнарг даьрхІай Наурски район (КПСС райкома секретарь В. Н. Пожидаев, райисполкома председатель И. Н. Федоров, юрто бахама районни производственни управлене начальник Ф. Я. Затона). Пачхьалкхена хьайбай продукташ йохкара ерригга планаши социалистически декхараши толаме кхоачашдаьд районо. Дуьхь кийчдара план 106 процент кхоачашъяьй, шура кийчъяра — 131, фуаь кийчдара — 129, тха кийчдара — 118 процент. Керттерча даькъера — жа лелаечара йоаккхача продукцега дІабоза мах планахчул дукхагІа лоьхьаб районий колхозаша. Тха лаккхарта дІабоза мах центнерах 317 сом и 17 кепиг хила безача метте, 311 сом и 40 кепиг хилар, жена сонагІа тІа кхетийтача, дуьхь центнерага дІабоза мах — пияах 63 сом и 44 кепиг хила дезача метте, 62 сом и 13 кепиг хилар.

Наурски района хьожаьй КПСС обкомен республика Министрий Советен карара кара тела ше байракх.

Хьайбай продукташ дукхагІа яхарен кийчъярен Сунженски, Ножай-Юртен районашка болх дика баь хилар белгалдаьккхад.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА КАРАГІДАЬННАРАШ ЛОРАДЕШ ШОВЗТКЪЕ ИТТ ШЕРА ХА ТІА ЛАЬТТАРАШ

СССР ОБОРОНА МИНИСТРА СОВЕТСКИ СОЮЗА МАРШАЛА А. А. ГРЕЧКО ДОКЛАД

КІоарга тохаденнa деган а долаш ладийгІар вай, аьлар СССР оборона министра, КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиумен Министрий Советен дайтача, Советски Эскаран ТІема-Форда Флотан тІем йа карагІдийнначa гІулакхий, советски тІемахоша тІема гІулакха хьийгача къин лакхха мах беш долча моаршалга. Йитта мах баро вай гІад а дут, деган уре а уьттаду. Даьхен духьа, советски халкъа духьа кердача гІулакхаш тІаьхьех.

Герзашцарча Низам вІерагІа доккладчика вет тІара баркал аьлар партена правительствана, юош делар, Эскарен Флотен тІемахоша Советски Союза кхерамье, Сийлахь-боккхача Октябра карагІдаьннараш дІахо а тешаме лорадергхиларах.

Шовзткъе итт шу хьалхагІа социалистически Дай-мехка моастагІашта лоатталаьча революционни тІемий цІера юкъе хьаннал вай турпале Герзашцара Низам. Владимир Ильич Ленина, Коммунистически парте вІашагІехкача цар дІахьача церий дерригача тохкамех чакх а йоахаш сийленна хьесий шоай тІема байракхаш, хІанз ах бІаь шу дизах шоана тІаьилла дола декхар тешаме кхоачашдеш уж хьадоагІа.

Ше хьахиннача хьалхарча денношке дез Советски республика лораела еза кийсденнах исторически гІулакхаш. Образно аьлча, цхьан кулгага керда общество хьалхе еза а Іалашонаъ дукха моастагІий юкъатохара вокх бе герз доадаладезаш а хинна, вай халкъ. Вай Даьхен моастагІий вІаштІехьаьннашии дуцен тІа отара хьалхара болхлойн ахархойн пачхьалкхе хІалаккье, хІаьта цар из цІакха а вІаштІехьарт да хилар тешшане дІактайкаде йиш йолаш а да вай. Советски Герзашцара Низаш тахан, цІакха а ца хиннача тайпара бола, кагьюургІоача духьале а хинна латт империалистически агрессорий мехкъа тІа, хІаьта вежарашка долча социализма мехкий эскарашца цхьана халкъий машарен кхерамалеи тешаме щит а я.

Эскарен Флотен ах бІаь шера юбилей белгалйоаккхаш, вай хестаю коммунистий парти — вай котало-наш яхара деган уралуттаерн уж йоахйнга вІаштІехьдоахари, вай моашта хьалхашка оттаду Сийлахь-боккхача баьччи — Владимир Ильич Ленина — Советски Герзашцара Низам вІашагІехкачун, гениальни стратега, къахьегамхой эскаро полководца сийрда сибат.

Вай халкъо, йоалаш дІахо дукха кладчика, дархІа боагІаче тайпара лоархІ бера тІема халонаш тІа лаьттача шерашка Советий Мохк хІалхарбаьккха. Даьхе лорбеш лакхараш, хестам Эскари Флоти вІашагІехкача хьалхарча деношке а ненз а дуьй мугІарашка хинача тІемахой ветеранаш сийлахьа гварди, шоай нахарах ах бІаь шу вай Герзашцара Низам хьалхара бахьехьарча гІулакха дІадениараш.

Вай моаршал а душ, цар барсий ду цІакхта кІаьл ца луш къахьегарца вай Эскарен Флотен шай чІоагІбара новкъостех даьча болхлой, колхозхой, халкъа интеллигенце, берригача къахьегамхой.

Вай моаршал лу вовшца тІем тІа лаьттача вай новкъосташта — империалистически агрессоршкахьаргІа къахьехкахь кхерамах вайна цхьана машар лорабеш бе лаьттача социалистически мехкий эскарий тІемахошка.

Социалистически Дай-мохк лорабеш да бийнар бІарга ца яйна тайпа йоккхий халонаш. Вай сий деш хабох коммунизм кота бахьан хелаш лоаттабеча къовсаме вахар дІаденна, вай Даьхен къонтай мехкарий. БІаьнерашка да боадум летама ахтаргІа уж.

Советски Союза Маршала А. А. Гречкоc дагалоацийтар Герзашцара Низам вІашагІлоахкар 1918 шера 28-ча кхолдерача Белхалой-Ахархой ЦІе Эскар а 1918 шера 11-ча февралерча Белхалой-Ахархой ЦІе Флот а вІашагІлоаккхара хьинъехьарча Халкъа Комиссарий Совета декреташна дІадоладаь цхьар.

Къонача Советски республика исторе чухь халагІа хола деноштар уж. Росси махкашка гІолла, тІахьа аьнна хьалйоача паташка цІахьалле бар империалистически тІемо тІоарал доаьцъ дукха салтий. Фронт, маддара аьнча, йоацача махка ле.

Кхы хьа ца луш шийна аьттув болча хьалех пайда эца лаьрхІар кайзеровски Германе, цун бІуний доккхийча низаша шерра наступлени йолайир ерригга эрсий-германски фронт дІаьхьаца. Йоккха кхерам тІабессар къоначча Советски республикаш эттара хьакха революцин Петроградаш.

«Социалистически Дай-мехка кхерам тІабессаб!» аьнна краальнача ленински декрета-кхайкарельа ше луш, берригача мехка цхьатарра, ЦІеча Эскара мугІарашка мехаа болабезар къахьегамхой. ЦІеснархой мугІарашка цІегвардейцашца цхьана фронте а ухаш, кира лара тІемаш дора моастагІтуца. Петроградна тІабеха ниха Псковни Нарвани юхе 23-ча февралe дІакъайлар немецки бІунашта. Из бокхача лоархІаме хилар вай Даьхен кхелашна.

Къахьегама патриотически хайнаг айдалари социалистически Даймохк лорабара пачна цхьатарра мобилизаци яри, гора кара а йийа революцин моастагІашта духьала лоаттабаьча къовсане юхьанцара котадоаш хилар дезаден 23-гІа февраль белгалдоаккх дерригача халкъа юкъара цІей — Советски Эскарен ТІема-Форда Флотен Ди санна.

Советски Эскари ТІема-Форда Флоти вІашагІлоаллара исторически доархІам бола собаги кхыар. Исторе чухь эттара хьалха хьакклар тІема организаци, къахьегамхой тоІабара гІулакха а йоацаш, цар хьацташ, цар наргІато, уж кхычарех тайпа хІана доацаш хулга лорадара.

Социалистически пачхьалкхен оборона програм оттаечеи чакхйоалихачеи, цун тІема организаци вІашагІйоллача къаьстта дикка даькъа лаьцар В. И. Ленина.

Ленина хьийхад вайна тІема гІулакха деррига дешаш Іилман наьъаша къестале яхаш, белгалдаьхад, толашагІа дола Іилма доацаш хІалаара эскар вІашагІдоллен цуна кулгалден йиш ца хилар. Владимир Ильича хьагучахаьккхаа организаци...

Кхоачашйоаккхар 2-ча оагІо тІа.

СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА ОКТЯБРА КАРАГІДАЬННАРАШ ЛОРАДЕШ ШОВЗТКЪЕ ИТТ ШЕРА ХА ТІА ЛАЬТТАРАШ

[illegible]. Доллаур 1-ча [illegible] тІа.

[illegible] структуран управлени чІоагІагІча тайпара централизаци, чІоагІа тІема дисциплина а йолаш, единоначалие принцип дерригІа [illegible] йоахаш дола кадрови эскар вІашагІделлаза дарг ца хилар. Къаьстта бокка лоархІам беш хиннаб цо Гераманцарча Низашка беча партийно-политически балха, тІемахойн беррига къахьегамхойн социалистически Дай-мохк лорабора гІулакх [illegible] делладергделаш хьалкхебара.

Ленина васкет даьд вайга мехка оборонни низ бІарга са санна лорабе, Гераманцарча Низай тІема низ даим чІоагІбе. Доккхал а дош ала йиш я вайга, вай баьччан хьехархочун — сийлахь-боккхача Ленина васкетан советски халкъо, Коммунистически парте тешаннен даим кхоачашдеш хилар.

Вай Даьхенна тІаьхьа йолаш хало хилар дунен халкъашта юкъерча империализмо Советски республикана дуьхьала мохьанца тІобеначу тІемах.

Кхаь шера граждански тІема алана юкъеберзабаь хилар вай мохк. Боарам боацаш халача хьалашка латаш дар Це Эскар. Кхоачамхилла гера доацаш, ах мена, ёмундированна бирзье долча цо тІаргІерта къовсам доаттабора гераах тоадеинен дика Іоналаьн долча, бІаьшеренашка Іоаль йоккха тІема-профессиональни опыт йолаш хиннача интервентийн кІайгвардейцийн бІунашца. Цкъабакъда, Іаламате йоккхий халонаши саготонаши тІадаттанехьа а, халкъо хьалдеаттадеш дола Це эскар котдаьдар низашка диллача чІоагІагІа болча моастагІел. Юкъьанца дунен империализмана дуьхьала лаьттача хоадамболлаш болча къовсаме социализм котьльлар.

Граждански тІема [illegible] хьалкхийнад, чІоагІденнад Це Эскар, йоккха тІема опыт Іоадай цо. Цу шершана халкъа юкъера хьалкхийра талант йолаш бола командираши политбоххлойи, хІаьта цара юкъерча дуккхачарех боккхий полководцаши военачальникаши, бІунашка беча партийно-политически балха башхалица организатораш хиннаб. Шерра йовзаш я вай юкъьанцарча полководций цІераш: М. В. Фрунзе, С. М. Буденный, К. Е. Ворошилов, В. К. Блюхер, С. С. Вострецов, П. Е. Дыбенко, А. И. Егоров, С. К. Тимошенко, М. Н. Тухачевский, И. П. Уборевич, Я. Ф. Фабрициус, И. Ф. Федько, И. Э. Якир. Вай халкъо цІаккха бицболийтаргбоацаш дег чу диаттабу граждански тІема легендарни турпалаш: В. И. Чапаев, Г. И. Котовский, Н. А. Щорс, А. Я. Пархоменко, С. Г. Лазо, кхыбараш.

Интервентанцен кІайгвардейцашцен доаттабаьча къовсама шерашка, аьлар маршала, къаьгга хьагучабаьлар дерригача дунен тІарча къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча солидарность низ. Советски республикана хьало тІаьттача саьхьата гера кара а кийна из лораеш хиннарий мугІарашка кІаьттар болгараши поляхаши, сербаш а харваташ а, чехаши словакаши, венграш а румынаш а, корейнаш, монголаш, китайнаш, революционни тІайлаш йолаш хиннa дукха къуча къаьмех бола викалаш. ЦІеча Эскара йоакъонта юкъе бола уж майра лийтар дуккхача фронташка, вай халкъагара доккха баркал хьакхар цар.

Граждански тІема шерашка исторически котало а яьккха, партен халкъон шоай низаш тІадерадир керттера декхар кхоачашдара — социалистически общество хьалъяра.

СССР-е социализм хьалъеш доацача толамана гІадкхуьлар дерригача мехкашкара къахьегамхой, [illegible] вай моастагІий. Беркатеча къахьегамах дена [illegible] хилар тІадайрдво [illegible] хиннад дунен халкъашта юкъерча реакционни [illegible], цига чІоагІъо вай Гераманцарча Низай низ.

Беррига [illegible] хьехаш [illegible] Флоти [illegible] Парте, дерригача халкъо баь Іаламате боккха болх бахьан долаш царга кхоачар хано дІадехаренна хьовша дола керла тІема техникен.

Кхана, белгалдаьккхар СССР оборона министра, дІанхача шерий хьера событйе, Советски пачхьалкхено а цун Гераманцарча Низано а чекхъяьккхача хІара этапа лоархІама исторически опыта Іарда тІаре мах бе йиш болаш вай долча хана, империалистически агрессей толанна мхатехара хилайза [illegible] хоацамболлаш йолен тоаръаш экономически, политически, культурни даькъе юкъьанцарча пятилеткашта карагІдаьнарех, социализми хьалхьеча аькъагІа хьалххедаьча Эскарен Флотен низах йоахийга вай сеттарa [illegible] кхетадеш хилар.

Кхехкадуш латта дунен халкъашта [illegible] хьал теркал а деш, партен [illegible] правительствас [illegible] дукхагІа [illegible] тІалохийтар фашистски агрессораш мхакъоалар, тІом ца хилийтар дуьхьа, хІаьта цу кхьан хана лоархІамера мероприятеш чакхйоахар мехка оборонни низ чІоагІдара, промышленностен транспортен болх вргабаккхара. Оборонни предприятешка кхы а дукхагІа хьаа белар танкаш, самолеташ, артиллери, стрелкови гера, тІема кхечараш. Дикка дукхагІа хиннад Гераманцара Низаш. Кхыйола гІулакхаш а чакхдаьккхар Эскарен Флотен тІема кийчо лакхъяра, цхьабакъда, царех дукха дараш чакхдаллаца, дІадаьла вІаштІеьлаьниннада.

Вай халкъан цун Гераманцарча Низан ах бІаь шера летописа юкъе, аьлар маршала, къаьстта моттиг дІалоац Сийлахь-боккхача Дай-мехка тІеме. Социализмашен империализмашен юкъе эттa боккха къовсам хилар цунах; вай Даьхен дерригача материальни духовни низашта тІаэттa цІаккха а ца хиннача тайпара къиза тохкам. Советски Эскарен ТІема-Форда Флотен тІема гІулакхаш цар мел хьаккхача хана деза эттара бирсагІча тайпара беш бола толкам хилар.

Вайна аьттув боацача хьалашка болабелар тІом. ТІом болабалале хьалхарча шерашка фашистски Германе вІашагІъеллар низ бола тІема машина, тІема техникан герзаш. Іаламате йоккха арсенал. Цун тІеман арсенал кхы а йоккхагІа хилар дуккха европейски мехкаш дІалувнар бахьан долаш.

«Барбаросса план» чакхъяьккхара гитлеровски командоване хьаьлар фашистски Германен цун сателлитийн бІуний керттера дакъа. Советски Союза дуьхьала ерзаьлар ерригаш а дІалаьрхІача пхиьи ахк миллион сагаш юкъевола йола цхьа бІаьн еткъеш итт дивизи. Цу Іаламата кара эр цхьа эзар самолет, кхо эзар хІана [illegible] танкаши шоаш дола йоккхий тоташ, шовзткъе итт эзар герга [illegible] артиллерен миномётан ствол. Европе тІом беш деьккхача шин шера тоъал йоахда тІема опыт Іоаль немецко-фашистски бІунаш кхотаьчен дикагІа вІашагІъехначен группировкашка чуэа дар, хІаьта из царна Іалашдора цар керттера хІана тоха лаьрхІача лостамашкахьа дукхааза а совнагІа аьттув балга.

Низаш юкъьанца вайна аьттув боацаш вийсайларна дувзадеина тІаьттача халонаша кхы а дукхагІа харцдаьлар фашистски Германий лата тарлу аьнна хеташ йолча ханий мах беш хаь [illegible] а цуьца дувзадена юкъьанна етташ йола хІамаш [illegible].

Дуккха хІамаш ла а дуккха хІаш бІаргагІ [illegible] эскар тІехьашдувлара [illegible] йовза, йоагаш латтача ший городехи юртехи уха кІур бІаргеро бийайр советски халкъо. Пхьофакъда, пхьайна а хІана [illegible] вай нохчи [illegible], мелбадьар [illegible] бола кар тесмах.

Іоашал хьъшн бола шерар тІабессача хьалашка бІарча тІема цхьа лагерь а хиннa дІаэттар вай мохк. Фронтен тылен [illegible] вІашагІтохар духьа вІашагІъеллар Оборона Пачхьалкхен Комитет цхьан хана Лаккхехьара главнокомандующа а хиннa И. В. Сталин председатель а волаш. Вай беса гІулакх котдаргхьалараха бола боккха тешам советски наха чубоссабир партe. Ца кийчбир шерра, боккхьонца доала хІамa чулоацаш бола моастагІа веррига а хоадар духьа доаттабеча къовсама программа, из кхоачашъяра тІадерадир цо ший деррига гІулакхаш.

Советски бІуннашца хиннa доккха эдем хІама хилар противника тІом болабеначa хьалхарча кІиранашка а. Захватчикий стратегически лоархІама [illegible] Бреста, Ленинграда, Киева, Одесса, Севастопола. Советски Заполярье турпалла оборона, еррига фронта шерала тІа-тІа чІоагІдуш лаьттача вай Гераманцарча Низа [illegible].

«Немецко-фашистски эскар ветаре хьалха чІоагІа [illegible] тІом беш йолча оагІонца керттера группировкаца [illegible] Москвана юкъе кхачаца [illegible] тІом тІа. Фашистски захватчикаш Москвана юкъе эшаберр дІабаьккхар гитлеровски эскар [illegible], кагча елар «блицкригаз» авантюристически план, Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом лаьттaш [illegible] болаирца.

Москвана юхе эшарах [illegible] кхы а [illegible] Европе шоллагІа фронт ца эцарах вайда а вазн, 1942 шера аьхка хоала йоккха наступлене [illegible] гитлеровцаша, хІана йоланаш советско-германски фронта къилбехьарча декъамагахьа. [illegible] совгІа ха дьалар Сталинградски лоставдаьн боалбеннача Іаламате боккхача тІема. МоастагІчун бІуний кхо бІаь эзар совгІача толамагІа долча эскара гобаьцен из дерригa а пІеадаь хІалакдарцен чакбьалар Сталинградe даьтта тІом.

Сталинграда юхе котало яккхар Іаламате боккха тІемен политически лоархІам болаш дар, вІана аьлча [illegible] дІадоладелар немецки [illegible] массанахьа а [illegible] эшабелга, уж советски хьаттан тІара деахабелга.

Цхьабакъда, фашистски агрессораш къиза къовсам дІахо а латташ бар. Цу къовсана керттера мух хьалхагІа а санна баьназа нейоалаш ар Советски Союз. Немецко-фашистски командоване тоаро эр хьача моттигашка [illegible] советско-германски фронте тІаьа.

Шоай бора аьнна стратегически инициатива юхаерза безам болаш шаьха а тохабелар гитлеровцаш 1943 шера аьхки Курска районе. Цхьабакъда, из а чекхдаланзар. Бурсни дуге хиннача тІем тІа хІалакдеш хІана тохар немецки эскара, фашистски Германи бухара лена оаг а ена.

Истореа довзаш дац юххьанца селлара аьттув боаца лелаш хиннa тІом иштта хоадамбоаллахи цІаьхвай хувцабалийта а хІаьта йІенхантта толамаш доахаш хиннa противник юхера а хІалак а хилча варгвоашанза хьал тІа нийсвенна а масалаш...

Цхьо вай бІуннаш Ленинграда юхе, хин аьтта паргІорахьарча Украина, Белоруссе, Молдаве, Прибалтикен майрлен хоадамболлаши аьна наступлене йола хилийтар советски лаьтта пІендаь мукъадакха.

Немецко-фашистски оккупантех бохабарен вай территоре тІара уж делхабарен гІулакха юкъе мах баь варгвоашаш доккха дакъа лаьцар моастагІчун тылe турпала къовсам доаттабеш хинна бІаьш эзараш советски патриоташ вІашагІтехача Іалахьмате дукхача партизански отрядашен подпольни организацен.

Советски Эскаро [illegible] наступлене паргІатон кортамукъален [illegible] мехкашта, [illegible] гитлеровски Іазапах мукъадаьхар дуккхача мехкий халкъаш. Советски [illegible], вай Гераманцарча Низай [illegible] хоех цхьаккха саг шеко йолаш вацар, шоашка бахьнарг баккхар Польша, Венгре, Румыне, Болгаре, Югославе, Чехословаке, Албане халкъаш мукъадаха баха беза е бала безаш, аьнна.

Советски бІуннашца цхьана лораша тІеманйн къовсамийн халача новкъа гІоалла чалбузенгахьа уйар СССР-е вІашагІъехка польски чехословацки соединенеш доакъоаш. Халкъа восстанен котьльначуя тІехьагІа гера гитлеровски Германена дуьхьала дерзадир Болгарен Румынен бІуннаша. Сийлахь-боккха Дай-мехка тІом болабенначa хьалхарча дийнахьа а деза Советски Союза халкъашен цун эскарцен оагІув оагІов а тоха шоай паргІатон толамагІа бола кхоанен бахьан долаш латаш дар Югославе халкъаш, цун халкъа-кортамукъален бІуний бІухой.

Берлина юхе этта тІом шоллагІча дунен тІемах доккхагІа дола дакъа а немецко-фашистски эскар доала хоадамбеш йола акт а хиннa дІаэттар.

Фашистски Германи эша а яь котало яьккхачуя тІехьагІа гаьнарча малхбоалеперча ший доаланий [illegible] вай союзнически декхарашта тешанен йолча Советски Союзо милитаристически Японена дуьхьала тІом болабир. Советски Эскарен Флотен бІуннашца доанцача хана японски Квантунски эскар эша а даь, цу тайпара дикка сихдир шоллагІа дунен тІом йистебалга.

Дуккхача халкъий низашца хьаьхар фашистски блок эша а яь котало, хІаьта а, из къовсам доаттабеча котало йоакхачен керттера дакъа дьдарaш Советски Союзо цун Гераманцара Низаши дар.

ПаргІато езаш долча адамий дегашка даш деларга тІема шерашка Коммунистически парте кулгалла советски халкъа карагІдьнна шийна [illegible] кхы цхьаьха доаца турпалера гІулакх, германски фашизм йоазара гІулакха юкъе Советски Союзо лаьца доккха дакъа.

Гера бе а делла Даьхе лораеш лаьттарий, вай тІемахойн сийлахьча партизаннйн къонахчалан хІамна а эшамагІа дацар, белгалдаьккхар СССР оборона министра, тыларча къахьегамхоашта, сена аьча соаш уттташ, кІаьбабалар фуд ца хоаш, станокашта хьалхашка хьаьттаранта, колхозий совхозий кхаашка балхаш даьранта карагІдьнна хьнаре гІулакхаш. Болхлой классо, колхозий ахархоша, интеллигенце, вай башхалакача кхалнаха, Советски Союза кагирхой турпал къахьоьгу бахьан долаш [illegible] гитлеровски Германена [illegible] Советски Союз герзен тІема техникан дерриг керттера тайпаш хьадара гІулакха.

Фашизм эша а яь котало яккхарех боккъонца дог тема а доа Коммунистически парте идеологи политически, денал чІоагІдеш йола марксизма-ле[нинизма] [illegible].

Тема шера юкъе башха-дика командираш хьалхиебир [illegible] цІераш шерра йовзаш болча полководций бІарча плеяда. БІунашта юкъе кхетташ культура доладарахи гІорбьлар: А. И. Антонов, И. Х. Баграмян, С. С. Бирюзов, А. М. Василевский, Н. Ф. Ватутин, К. А. Вершинин, Н. Н. Воронов, Л. А. Говоров, А. Г. Голованов, С. Г. Горшков, А. И. Еременко, Г. К. Жуков, М. В. Захаров, И. С. Исаков, И. С. Конев, [illegible], Н. Г. Кузнецов, Р. Я. Малиновский, К. А. Мерецков, К. С. Москаленко, [illegible], Ф. С. Октябрьский, И. Е. Петров, М. М. Попов, К. К. Рокоссовский, В. Д. Соколовский, Ф. И. Толбухин, В. Ф. Трибуц, И. Д. Черняховский, В. И. Чуйков, Б. М. Шапошников, И. С. Юмашев, дуккха а кхыбараш. МоастагІа эшатоалнга вІашиІехьдоаккхача хьинаре дакъа лаьцар «къаьнарча гварде» меналица а: С. М. Буденный, К. Е. Ворошилов, С. К. Тимошенко. Башха-дикача военачальникий когорта, лаьрхІа могарчьа фронтийн флотийн штабий дуккхача начальникий, мекъарча бІуний, техники, фегарча эскарий, флотилий командующей цІераш.

Фронтийн флотилий, исторуий а флотилей а тІема советий членаш, бІуний объединенейн соединенейн политуправленей а политотделий а начальникаш болаш партийно-политически балха тІа хиннаб вай парте ЦК дуккха членаш, КПСС обкомий секретараш, кхыбола партийни кулгалхой.

Эскарен Флотен политбоххлоша тІом беш долча Эскара бІунашта юкъе даим шоаш хулаш хиларца, фашистски Германия эша а яь котало йоаккхаргхиларех бола цар тешам чІоагІбаь, дегаш [illegible] социалистически Даьхен сийн кхачарех тийна хІама доацаш хулгеш бахьан делаш са ца кхоадеш къовсам доаттабара.

Немецко-фашистски захватчикашта юьхьалуьхьал хІана тохара советски халкъ оарцагІа доаккхаш йола партен белгала латаш, къовсам доаттабеш бола парти а хиннa йисттар. ТІом болабеннача хьалхарча ах шера Гераманцарча Низашкара коммунисташ шоаш совгІа дуккхагІа хилар. ТІом чакхбоалаш шо миллион совгІа парте члена кандидати вар Эскарен Флотен. Коммунисташца цхьана Даьхе лораерий хьалхарча мугІарашка бар вай сийлахьча Ленински комсомола — парте тешаннеча гІончакъонгаши мехкарийи.

Империализмо чІоагІагІа долча низашца латтача къовсаме Советски Союз котьалар дерригдунен-исторически лоархІам болаш дар. Гитлеровски Германия милитаристически Японии эшаро дунен дуккхача мехкашка революцеш коталонца чакхъялара, дунен социалистически система хьхилааро аьттув бола хьалаш [illegible] тІехьадахар. Фашизм хІалакь а эшааро баьхьанца айха дувзадеина дар дунен халкъашта юкъера коммунистически болххлойн болам дІахо айбалар, халкъий къахан-кортамукъален къовсам цІаккха а ца баьржача тайпара чІоагІа баржар, колониальни система йохар.

Парте прогр[амма] [illegible] Хоадамболлаш хьаьекхан дола доккхий декхараш, йоах дІахо маршал А. А. Гречкос, практически кхачашдеш боалл советски нах. Шаккха а ца [illegible] чІоагІьентай Советски Союза архьара политически позицеши авторитети, дунен халкъашта юкъерча событеш [illegible].

ЗаконагІа додача исторе лелаш лара дуьхьале ю империалисташа.

Вай делошка тІемен агрессей бертера низ ба американски империализм. Гучахьа кхерамеча тІема авантюрай маькъа тІа эттай Америка ВІашагІкхийттача Штатий дуьхьалдуй гІовраш, йеха тІой лоаттабу цар Вьетнаме, дІахо а хьаллийтарбу израильски агрессораш, дунен халкъашта юкъерча ирача кхохкаме тІема довнийн кхуврчаш уттаду.

Іалашьмате чІоагІа фе хила деза вай США империалисташа дунен жандарма функцеш шийгахьа яьхачен къаьст-къаьстача мехкашта еттача хІамашца социальни прогресса новкъа гІолла уж дегІахара новкъарле е гІертачен, хьалхагІа а лаьрхІа хІама а долаш дунен тайп-тайпарча районашка политически тІемен провокацеш вІашагІъехкаца хьалашка.

Европе тІема дов гІаттара болча кхерана чІоагІа сатем ца боабе йиш яц. Малхбузен Германе кортош айдаь неофашисташа, тІа-тІа эхь дайнагІа ен боха ца беш бисача, Малхбоалегахьа поход ярa тІадьехан беча, исторе урокаш теркалъе безам боацача гитлеровций варааш.

Вай Гераманцара Низаш тешшанен чІоагІьен латт Сийлахь-боккхача Октябра карагІдаьннараш лорадеш. Идейно-политически кхотабаларга, морально-тІема гІулакхашка, мугІарера состави эскарий корпуси кийчъярга, технически кийчдарга диллача шоашта хьалхашка латтача декхарий боарам тІа ца Советски Эскарен ТІема-Форда Флоти.

Нагахьа санна тІом шоашта котало Іалашъергйолаш бола тІема средствай комбинацеш уж юкъейоахаргйола способаши лаха могарга шоашта ахача фаьлгашца шоай сатеде хьашт дац агрессорий. Хьашт долча хьалашка — лаьттан тІа, фега, форда тІа, дийнахьа а буса а — толаме тІом беш кхоачаргболаш да Советски Гераманцара Низаш, хьашт дале атомни гера юкъе доаккхаш а ца доаккхаш а.

Из белгал а доаккхаш, вай кхетаду, хІанзара империализм аьттехьа а «къахьата цІокъ» ца хилар а эттара кхерамегІа дар — противниках дош ца хетаьлген вай чІоагІагІа дa аьнна сатеделген хилар а.

ХІанзаре Іалаьмете чІоагІа лоакхдеинаб стратегически гІулакхашта лаьрхІача ракетни бІуний — Гераманцарча Низий цу лоархІамегІарча тайпан низа. Дикалгахьа кІоаргга хувцанаш хиннех вай лаьттан тІарча бІунашка, фегарча тІема духьаларча мехка оборона бІунашка, тІема-фегарча низашка, ТІема-Форда Флоте. Эскарген Флотаген хІа а кхаьчад цар Іона а хьаьд эттава тІехьагІа, тІема гІулакхашка диллача эттара перспективнегІа йола Іилма-технически открытеш шийна чулоацаш дола гера.

Ший хьинар ца кхадеш халкъо къахьегаро, цун творчески уйлано Эскарген Флотиген йиш дивийтар [illegible] трехдюймовкагарa континенташта юкъерча ракеташка, пулеметни тачанкагара хІанзарча [illegible] танкага, «сигаларча тихоходашкара» тахан массагІча самолеташка, хи кІал гІолла лелача лоадамбоацача лодкашкара хи кІал гІолла лелача атомни ракетоносцашка, форда кІоаргаленийн океански шоралийн боккъонца болча [illegible] кхоачаш ах бІаь шера Іалашьмате боккха гІа баккха.

Гераманцарча Низий лични составо морально-тІема гІулакхаш [illegible] тоаду чІоагІагІча социальни лорда тІа. Уж дегІаухаш хилар хьалхарча советски общества духовни гІулакхаш, советски халкъа культура, [illegible]. ХІанза лакхера е юкъера образовани йолаш ба хІара шоллагІвар [illegible] бола [illegible] гІулакха тІера нах. Дукха а дукхагІа бора тІемахой коммунисташи комсомольцаши ба.

Массане а тІема гІулахх де доккхарийла хилара хьахъехьа дукха ха йоацаш тІанийнача законо кхы а шерайа теронаш хьенл образовани йолча, физически чІоагІача, атта доацача салтечун гІулакха еррига халонаш ла кийча болча кагирхоех бІунаш вІашагІйохкара.

Тахан дении къонахчали долаш Даьхе лораерий, йохаргйоацача дисциплинаца, лоІам цаІ хиларца айдда кхотабаьрий, партенен халкъан йоарам боацаш чІоагІа мутІахьа барей низ бола коллектив я Советски Гераманцара Низаш. Цунах латт, аьлар докладчика, Эскари Флоти шоай шовзткъе итт шу дизарга кхаьча хоадамболлаш йола итог.

Советски халкъа, Эскарен Флотен тІемахошта дика хов, нагахьа санна агрессора тІом хьоабе дагадохе, моастагІчоа дуьхьала уж цаІаш этта Іерг ца хилар, царна уллув вежарашца долча социалистически мехкий эскарий тІемахой хургхилар. Реакцен агрессен низашта хІана дуьхьала латт социалистически содружества мехкий бІарча цхьа оборонительни система — Варшавски договора организаци.

Советски Эскара низаш хулуьла керттера хьаст, вай военни строительства лакхера принцип — Коммунистически парте ду кулгал. ТІема строительства даькъе, мехка оборона гІулакха тІа дац вай парте, цун деналерча штаба — ленински Центральни Комитета бІарг тІа ца кхоачаш дола дош.

Партен правительствас еча йовхенна, халкъа безама йовхала советски тІемахошта жоп лу шоай этта доацача тІема гІулакха тІа доахача керд-кердача толамашца. Варшавски договора мехкий эскарий тІемахошца цхьана цар фе лораду социализма лагере деза доаленаш.

Ший къамел чакхдолаш СССР оборона министра Советски Союза маршала А. А. Гречкос аьлар:

Ах бІаь шера Советски мехка тІа теркаш агІа цІаккха а йожаргйоаца Сийлахь-боккхача Октябра байрах, социализма байрах — дерригача халкъий Догдоахийла, ПаргІатон, Ираза сийрда символ. ХІаьта цу байракха кІал ах бІаь шера сийлахьча тІема посте фе латт Советски Гераманцара Низаш. Социалистически Даймехк лораберий хІара кердача поколено ебаю массаза а дийна йола боарам боацаш мутІахьа а хиниа халкъага, партега, коммунизма гІулакхага латтара традицеш. Мехка кхерамале лораю къаьнарча дунеена хьча штурма а вай Советски Даьхен паргІатон лоІами бахьан долаш лаьттача исторически къовсамий турпалий революционни тІемен сийлен тІехьенаша. Коммунистически партега, цар ленински Центральни Комитета гонахьа айкха кхотабенна бола советски тІемахой массаза а кийча ба шоай халкъа, дерригача прогрессивни адамий шоех беина тешам ца бохбе. (ЧІоаггІа уйла тІанхийта ладийгІар докладага, деттача тІоарашца цхьа санна дуккхалла а юкъагІьхьар из).

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ТУРПАЛИ ВОЛЧА СОВЕТСКИ СОЮЗА МАРШАЛА К. Е. ВОРОШИЛОВНА ШОЛЛАГІЧА «ДОШОЧА СЕДКЪА» МЕДАЛЬ ЯЛАР

СССР Гераманцара Низаш вІашагІдоххара гІулакха тІехдаьнна доккхий хІамаш карагІдаларах, Советски пачхьалкхе лораеш даьча тІемашка къонахчали майрали гойтарах, Советски Эскарен ТІема-Форда Флотен 50 шу дизарца дувзадеина 1968 шера 22-ча февралерча Указа СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо «Дошоча седкъа» шоллагІа медаль еннай Советски Союза Тур[пала] [illegible] Ворошилов Климент Ефремовича, Турпала [illegible].

(ТАСС).

СОВЕТСКИ СОЮЗА ТУРПАЛА СОВЕТ[СКИ СОЮЗА] МАРШАЛА С. М. БУДЕННЕМА «ДОШОЧА СЕДКЪА» КХОАЛАГІА МЕДАЛЬ ЯЛАР

СССР Гераманцара Низаш вІашагІдоххара гІулакха тІехдаьнна доккхий хІамаш карагІдаларах, Советски пачхьалкхе лораеш даьча тІемашка къонахчали майрали гойтарах, Советски Эскарен ТІема-Форда Флотен 50 шу дизарца дувзадеина 1968 шера 22-ча февралерча Указа СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо «Дошоча седкъа» кхоалагІа медаль еннай Советски Союза Турпала Советски Союза маршала Буденный Семен Михайловича.

(ТАСС).

СССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Гераманцара Низаш чІоагІъеча дика хІамаш карагІдаларах тІемен политически кийчо еча толамаш хиларах, бІунаш тІема дуьхьалъоттале хІа аьнначa кийча йолаш лоатталарах, тІема керда чоалхане техника карадерзарах, Советски Эскарен ТІема - Форда Флотен 50 шу дизарца дувзадеина 1968 шера 22-ча февралерча Указаца СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо СССР орденаши медалаши еннай тІема гІулакхаш тІа баший йоккхача группана.

Ленина орден еннарашта юкъе ба Советски Союза маршалаш А. А. Гречко, М. В. Захаров, И. И. Якубовский, эскара инаралаш А. А. Епишев, П. К. Кошевой, Н. Г. Лященко, инарал-полковникаш О. А. Лосик, Е. Е. Мальцев, кхыбараш.

Октябрьски революце орден енай: Советски Союза маршалашта И. Х. Баграмяна, А. М. Василевскена, Ф. И. Голикова, А. И. Еременкона, Г. К. Жуковна, И. С. Коневна, Н. И. Крыловна, К. А. Мерецковна, К. С. Москаленкона, К. К. Рокоссовскена, В. Д. Соколовскена, С. К. Тимошенкона, В. И. Чуйковна, Советски Союза флота адмирала С. Г. Горшковна, авиаце керттерча маршала К. А. Вершинина, артиллере керттерча маршала Н. Н. Вороновна.

ДикагІа дьача роккъой, немай, подразделенеий командирий, политболхлой, инженерий, техникий, сержантайи старшинийи, салтий а матросий а тиша йоккхача группана ЦІеча Байракха, Къахьегама ЦІеча Байракха, ЦІеча Седкъа, «Знак почета» яха орденаши СССР медалаши еннай.

КЕРДАЧА СИСТЕМАГА ДОВЛА КИЙЧЛУШ

Грозненски крекинг-завод ух шера 1-ча апреле йола планированен экономически стимулированен кердача [illegible] хьый.

[illegible] 1966 шера [illegible] эффективно, шера уж дІадовзийтаре болх а беш. Экономически знаней [illegible] духьа [illegible]ехар. 44 сахьата программагІа цкъа хьалхагІа а чакхдаьккхар инженерно-технически болхлой дешар. Цо тІадаьшо юкъерча звеней кулгалхоех вола 156 саг. Болхлошта тайп-тайпара балхаш Іомадара 10 сахьата программагІа вІашагІъехкар курсаш. Цу курсашка гІолла чакхваьлар 1429 саг.

Фондех йиш теда оттарца дувзадеина завода экономически службашна кІоаргга анализ йир царех пайда эцара. Цунах гучадаьлар, царех 80 процент цара бизза болх беш ца хилар. Керттерча производственни фондех 6 процент йІалла болх беш а е хІахо йоахача хана бергба аьнна хІама долаш а яц. Царех я цхьан крекинг-установкера щелочь хьоІийта колонкаш, газокомпрессорнера конденсат гулъю бешкиш, кхыраш.

Болх ца берех а тІом болча хана [illegible] полимеризацие опытно-промышленни установка а. Болх беш йолча технологически установкашкара гучаьльний шоай хана. Установкай балха схемаш эргайоахаш толача хана балха [illegible] хоаш хІанзалахьа болх ца беш латтен цхьайола насосаш. ДІалаьрхІача гучадаьлла, боли ца беш латтагІа цу еррига керттерча фондаш тІера шера кердача хьалашка завоено 113 эзар сом тоха доаш хилар — [illegible] хьалуш [illegible] хІама а [illegible].

Фондех пайда эцара аьча анализе хьахьекхар оборотни средствашкара хьал деррига а вІашІехьа ца хилар. Цу даькъе гучадаьннад, ца эшаш шаккха а эшаргйоацаш йола 90 эзар совгІча сома мехха материальни ценностенаш шоаш йоачара [illegible] хилар.

Цу доллача хІамашца производственни фондаш вІаштІехьъаьлара [illegible] чайир завода коллектив. Цу гІулакха акташ а оттаь, тІера дІаьхьар 50 эзар совгІча сома мехха керттера производственни фондаш. 270 эзар сома мехха йола полимеризационни установка тІера дІаьккхара кьадъехьа дехар дахьийта лаьрхІаз СССР мехкдаьтта чакхдоахачен мехкдаьтта химически промышленноста Министерствага.

Оборотни средствашм дертІаахара неликвидни материалий списаши хийс а яь, ерригача сбытовой организацешкара дІаяхьийтай. Из бахьан долаш соахка йиш хилар 20 эзар совгІча сома мехха йолча царна реализаци е. Кхы а 40 эзар сома мехха металлгйоацача аьнна материалаш тІера дІалхийта документаш кийчъяьй. Завода оборотни средствашм дІахо ІоцІеньяра а ше лезар деш ца.

Керттерча фондех пайда эцара аьча анализо хьагучадаьккхар, насосий гІулакхаш къаьстта воча хьал тІа хилар. Царех кийсса ахаш хІана ли аьнна ярайа болх бу 20 шу совгІа ха я, хІаьта хІана физически тиш а енаб. Цунна дуккхаеннна завозе мероприятеш кийчъяьй болх беш йола фонд кердаяккхара.

Укх гаргарча шерашка ерригача къаьнача конструкцеех йола насосаш дІа а яьа, царна меттел центробежни насосаш оттае лаьрхІаз. Захача лерхІашаша хьахьекхача тайпара, уж хувцарах завода 2068 эзар сома пайда хургба, хІаьта фондатна кха хьалур 2 процент дукхагІа [illegible].

Завода керттерча фондашта юкъе а боахама эшача гІулакхашта болх беш йола [illegible] установ[illegible] [illegible] 5 процент ба. Царна тІера техкача мехках мукъаяьккхара [illegible].

Мероприятеш [illegible] хиннa керттера уйла тІаахийтай установкаша беча балха оасарле дахъьяра. Из за установкай цхьаццайолча уллашта реконструкци яр, царна кхы тІа а керда теплообменни аппараташ оттаяро, балха оасарле доха йолча аннаргашта меттел низ болашагІа араш оттаар. Цу гІулакхашка башха духа ахча хІагІорглаш, хІаьта хьабоалаш бола пайда тоъал боккха хиннa безаш ба, фондий 1 сома тІара хьехар 12 кепиг дукхагІа хиллаургда ерригача заводе.

Кердача хьалашка доллаш кийчо еча хана чІоагІа уйла тІаахийтай болхана расчет чІоагІъяра. ХІанз укх сахьате боахана расчет болаш технологически цехаш мара ца заводе. По-новкъостала цехашка боахана расчет яц. Кердача хьалашка боахана расчет йоалаш ерригача цехашка.

Производственни фондех пайда эцара хьалхара бехктокхам механа лакхбар дуьха планагІа хоаргба уоттаберга фондаша маха хьатела дезачуй хьоккхам реализаце боарамаш керттерча фондий мехках юкъ). Оборотни средствай цхьадолча даькъа учети нормировании оттаьнна, нагахьа санна цехо парна ала е йиш йоалаш хуле (цеховой складашкара материальни ценностеш).

Товарни нехха балха планаш уттаргйоалаш а. Хьалхагіа миттa хьадан оттеш план [illegible] царна. Кердача хьалашка довларца планах царна уоттаберьга продукцена реализаци яра боарам, цу тІа а, материальни поощрене положене тІа царна бедгаллоаках потребителa дерригІа продукции тела езаш хилар.

Хийцай материальни поощренеех йола положенеш а. Хоаш маларра, кердача хьалашка болх беча хана материальни поощрене фондера поощрени тергьа инженерно-технически болхлоштен гІулакхерча нахан, хІаьта болхлошта, пул а совгІа, алапе фондера а.

Материальни поощреней системе кердалар сенах латту аьлча, эттара хьалха из латт, фона вІашагІйоллаш, вознаграждени телааш долаш дола хьекхамаш хувцалуш хиларах. Нагахьа санна хІанзалца поощреней фондаш валови продукци хьаяра планаш кхоачашъярга хьежа вІашагІъехкаш хиннaле, хІанз уж вІашагІъехк продукцена реализаци ярa хьежа.

Беригача инженерно - технически болхлошта премеш телара шоллагІа хьоахам худ производства рентабельноста боарам кхоачашбарах. ХІаьта долче, шоллагІа йолча условe производства рентабельноста боарам кхоачамбарах. КІаьта долче, шоллагІа йолча условe производственни фондех пайда эцара боарамах тийша хулийт поощренеш.

Кердача хьалашка довлара кийчо ечеп цу хьалашка болх бечен хана чІоагІа лоархІам беш ца къахьегам йилман хара тІа вІаштІехьбаккхар. Завода хьалхашка деккар оттадаьд, къахьегаи производствон вІаштІехьъаккхара гІулакхи хьалхалаттарий боарамга кхача. Цу гІулакха 100 совгІа мероприяти оттаьй установкаша технологически схемаши процессаши эргальккха тоаяра, производства процессашта механизаци автоматизаций яра, ремонташ яра гІулакх кхыча тайпара вІаштІехьдаккхара, производствана управлени яра структура эргальккха тоаяра. Уж чакхъяхаро аалха цхьан 1970 шера 20 процент лаккъергьа къахьегама оасарле укх шераца нийсйича, ерриги арахецаш йола продукци 15 процент алсамъяргья.

Завода коллективо дуккха кхы тайпа гІулакхаш а чакхдоах кердача хьалашка довла ханнахьа кийчо яра а цу хьалашка толаме болх бара а.

Цхьабакъда, цхьайола моттигаш вІаштІехьйоацаш а я. Масала, министерствагара хІана а поощрене, соцкультмероприятеш, производство дегІаххуврра фондашка ергйолча отчисленей нормативаш хьаххьвчаш заводага, хІаьта уж ца хилча цхьаккха тайпа лоархІамаш де йиш йолаш дац кердача хьалаш тІа довлара. Кердача шера ши бутт бала боаллашехьа а заводага хІанз а ца реализацен пайда боарама оттаь шера планаш. Цо халача хьал тІа оттаду гІулакх.

Юххера а, продукцена реализаци яра дош. Продукцена реализаци яра гІулакха дики халонаш дов заводо. Из бахьан долаш дуккха моттигаш нийсалу ерригa резервуараш продуктах хьалйизаш «Главнефтеснабо» ца тІа ца кхухьаш хиларах кийча продукци бедалца дІаухийташ мехха эцалуш.

Доацца аьлча, митта я кердача хьалаш тІа хьара кийчо ен крекинг-заводо баьча балха итогаш цунца дувзадеина заводе леш йола халонаши.

Р. МАРТИРОСОВ,
КПСС XXIII-ча съезда делегат, Грозненски крекинг-завода директора экономически дакъашта йола заместитель.

КЕРДА БАСАРАШ

Нохч-ГIалгIай химически заводе ртгара йоккхагIен доврхIамегIен цех я Парагульгов Махьмад керте латта басараш ду цех. Цига арахеца тайп-тайпара басараш вай республике дIа-кхаьчa па Iеш дIакхоач Прибалтике, Свердловске, Москве, Куйбышево, вай мехкарча кхыча дукхача моттигашка. Арахеца продукци дикен тIехдикек хилийтара хьнар кхо ца деш къахьет поца болхлоша. Цох доккха беркат даьнна. Уьх тIехьарча шин шера цхьаккха кьаьат кхьачадац продукци во а аьина.

Арахецача продукце дикал лакхъ ира балхаш дешнехьа а цеха коллективо чIоагIа къовсам лоттабаьй па дукхагIа хилийтара. Пятилетка хьалхарча шин шера дикка шорйир цех. болх бара вьттув болча хьасапе дIаниисьаь хIоттадир оборудовани. Цул совгIа басараш дача дукхагIа дола балхаш хьалха кулгашца дора, кIанз цу халача балханша механиза-ци хьй. Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхарах хьлиннар укх тайпара да. Цеха коллективо арахеца продукци шин шу хьалхагIа арахецаш хинначул дукха хIама ца эшаш кхозза дукхагIа я. Цуша цхьаьна 15—20 процент лакхденнад болхлой алапи. ХIаьта арахецача продукцета дIабода мах а дикка лохбеннай.

Планированен экономически сугмулированен керрача системах болх боча цехь коллектива керттера показатель я реализаци яь продукци. Болхлоша дика кхетаду продукци дикагIа ме хул из сихагIа дIайодиита. Из сихагIа дIа ме йода болхлешта премевита тела дхча а совдуол. Нудухьа тIагIертта къахьег пар му дакъе.

Дукха ха йоацаш цеха коллективо дукхьашка арахеца доладаьл уйкашта хьекха басар. Из къахьегамхоша чIоагIа хоттаьш эпаш да. Цудухьа нар хьаьттеш дика массе цахара хьинар кхо ца деш къахьег цеха болхлоша. Бетта арахеца уйпалта хьекха басар 200 тонна тонн я. Цетта къахьегача цеха коллективо январь бетта план 105 процент кхоачаш в ел, планал совгIа арахийцар ютт тонн басар. Февраль бетта шин декала пиан а тIехкхоачашъяйю. Шиша гIа хьадишадац уж къахьегама толамаш. Керттерар да къахьегам нийса вIаштIехьбиккхар.

Доккха кхоана йоаш я басараш ду цех. Нахьараш кийчдеш хиннача цеха базе хьадьеш я керда басараш ду цех. Хьахулача бетта болх бе йолалургья цун хьалхара аргIа. ТIакха дикка дукхагIа арахецарга тайп-тайпара басараш.

Б. [illegible]

Сурта тIа: расфасовщикаш (аьрдехьара аьттехьа) Б. Васнукаева, Н. Бесчетная, К. Тарамова, В. Копревская.

И. Пашаев сурт.

КЕРДАЧУННА ТIАКХУВШ

Кердача 1968 шера а балха темпаш лох ца йолийташ хьабоагIа «Старогрознефть» промысловикаш. Цар январь бетта толаме кхоачашъяьй мохкдаьттех газ даккхара план а тIайица социалистически дехкараш а.

Доккхий къахьегама толамаш доахача ондо дакъа доац дукхача предприятешка шерагара шерага бебаш боагIача тха рационализатораша, производства новатораша. Юбилейни шера цар кийч а яь производствана юкъейихьар 287,3 эзар сом ахча кхоадайта йола 334 рационализаторски предложени. Цига лаьрхIаш 188 мероприятех хиннa экономически эффект мара, вокх рационализаторски предложеней экономически эффект ловзхIалац. Цхьабакъда, уж юкъейихьаро йиш хилийтай пайда хьа ца луш оборудованеи болхлой бригадашеи сайца латташ йоаха хамаш доацъе, аварешца хилийта, бохьлой къахьегама хьалаш аттача дахек тоаден, мехкдаьттех газ дукхагIа даккха.

Хьалхалатт шера 181 эзар сом гаргга ахча кхоадаь йола рационализаторски предложенеш еннa тохкама кIоарга бурув деттача контора, 13600 сом кхоадаь цхьоалагIча мехкдаьтта промысла, 12800 сом кхоадаь кхоалагIча мехкдаьтта промысла, 7580 сом кхоадаь эксплуатаце шолагIча методий цеха рационализатораш.

Маьхера итташ предложенеш еннай комплексни творчески бригадаша.

Къаьстта а беркате къахьег бурувдеттача контора новатораша. Юбилейни шера бурув деттача конторе рационализаторско - изобретательски, болх беш 113 саг хиннaв.

БелгалдаккхадоагIа, «Старогрознефть» еррига предприятешка рационализацех лаьца шерра организационно - массови болх беш хилар. Шерра чаккхоах махка хьалхалаттача предприятей балха опыт Iомаелгея юкъеххухьинаеи. Цу гIулакха Куйбышева, Баку, Волгограда, Москвах, Ставрополья, Краснодара, Советски Союза кхыча городий промыслашкеи заводашкеи ваха хилар 35 саг. Из бахьан долаш хьа а Iемаль пайда кийнар цхьайолча изобретенех. Еррига а хIана ан аьнка йолча предприятешка шин арадоах керда маькера предложенеш юкъаш дола бюллетенеи, кердайоах дикагIа болча рационализаторий спискаш витринашш. ХIара квартале материальни поощрени Iо технически керхадараш юкъеяхьарам рационализаторски болам легIабоалабарам лыгнаре новкъостал деш болча болхлошта, инженерашта, техникашта, кулгалхошта. Масала, рацпредложенеши изобретенеши юкъеяхьара новкъостал дара фондера 1967 шера премеш еннай 300 сага.

Цхьабакъда, иштта белгалдаккха деза, изобретательско рационализаторски болам шерагIа легIабоалабара новкъарле ец дола кхоачамбоацараш тха хIана а долаш хилар. Цхьайола предложенеш тьеш па йоахаш йIаьхача хана йоалаш, чаккхьаха кийчъяш эшаш йола материалаш технически база ца хилар бахьан долаш. Из ала доагIа, масала, транспортни контейнерах, электромонтажни цхьайолча кхычех лехея. Цхьайолча участкашкеи цехашкеи ханнахьа хинам уттаьш рацпредложенеш юкъеяхьара, хIаьта из бахьан долаш дIа ца луш авторски вознаграждени. Изобретателий рационализаторий Еррига союзан общества (ВОИР) моттигерча советаша тIахьожам веза лоаттабу тIайна рационализаторски предложенеш йоай ханнахьа юкъеяхьара.

КПСС XXIII-ча съезда решенеш кхоачаш а еш, тха рационализатораши изобретателаши дIалахача юбилейни шера санна укх шера а доккха дакъа лоаргда наьанеттка фонде.

Т. ГУСЕВ.

ВАЙ РЕСПУБЛИКЕ ЭГГАРА КIОАРГАГIЪЯР

Массехк бутт хьалхагIа дела шерра моттиг дIалаьца гIирсаш хьалле доладаьд Заманкула районе уллача «Сунжанефть» НПУ эксплуатаце шолагIча промысла гаьна йоацаш.

Массала санна тоькаьххен болх беш йолча скважинашка хьажен уллача хана мехкдаьтта доахараш, юхе гIолла йоаш тIехбовлаш, хьачуоттар укхаза. Геттара безам тIабаxe балкаш мишта лел хьожаш а дуваш а хулар уж.

Цхьа бахьан кхаьаш дацар мишттал беиш тIабахар. Укхаза, Шолжа дукъагIа дукха йолча цхьаьк атагIа бурув тохаш кийчъеш латтар Къилбаседа Кавказе эгтара хьалхара 7000 метр кIоаргга скважина. Из шиж тайпара буровой цхьана хьольеш хиннача бурувдеттарашеи вышкашъерашеи шоай еррига уйла тIахийтар бахка, къаьстта чIоагIа хьинар айлаь къахьегар, цIаькха а кхы цIаькха а тохкаш хьожар шоай балхах хьахинначунга. Керда а довзанза а дола хIамаш дIахе нарна дукхха нийслургдолаш, дагадоацаш нийседенача Iаламгахьарча хатарашца, даьтта кIалхарча чоалханерча низашца къовсам лоаттабора пар, дукха къахьега дезаргдолаш санна хеталера.

Йоккхача наькъа ваха валар морг пар из. ХьалхашкахьарахьадеIлалора сийлахь-доккха (цу деша дизаача маIанах аьлча) шерра аре дIалаьца хьаллоладаьча гIирсий сурт. Из болча вораI тонн кхухьача МАЗ-ашца — самосвалашца тIаувзаш яр оборудованена дарз йолла гIуми жагIеи.

БIаь говра низ болча бульдозергIа болх беш вола тракторист Акбиев Хьасан, вела а къежаш, мотиг шаьръеш вар. Вела мишта къежац — цо болх мишта бу хьожаш болча вышкашъераша дешашта меттел кулга хана цIелт хьалхьоккхар.

Болата Чалальматах тракторанах чухайча санна хеталора С. Н. Клочков. Из верррига а уйла тIаерзаьв ва. Рычаг атта дIахьа а еккаш урагIкхухь цо йоккхий оборудованеш, тIаккха шорттига дIа а кхухьаш Iоуттаю, нийс а еш.

Оборудовани вIашагIйоллаш бар опыт йола слесараш Иванов Леонид, Обмочаев Александр, кхыбараш. Цхьадаш цига хулар буровой начальник Никитин Эдуарда Николаевич. Цуьгара массаза а новкъостал хулар, ханнахьа хьалхадоаккхар це дича бакьахьардар, оятхалаш, узлаш, агрегаташ малагIча тайпара вIашагIйокха еза. Къайле хила езаш хIана дац—хьалхалаха а, хьехар ле а, дуваш а лезаш дукха хулар, хIана аьлча, из тайпа, цу тIа а импортни, оборудовани дукхьашха нийсъеннар царна. Цулухьа велльше Iомае а цул тIехьагIа вIашагIйолла а езаш яр оборудовани. ХIаьта Эдуарда Николаевича из оборудовани хьалхагIа дена дика йовзаш яр. Цу балха новкъостал эшаш вац из, цунца цхьана бригадана кулгалделла мишта кхыча буровой мастераша «Знак почета» яхеи Къахьегама Цеча Байракхеи орденаш еннача Владимир Кириллович Широкеступая «За трудовую доблесть» яха медаль еннача Николай Федорич Косьяненковеи тIадиллададе а.

Шоай низашца водопровод йиллар, дохкъоех хьалдир монтерашта, трактористашта, слесарашта лаьрхIа цIе уголоки дежурни цIаи чулоа цIенош, лоабата маркшлийн лаборатори, мастерашта конторка, цIа, столови-буфет.

Еррига хьалхаь кьонай буровой, вIашагIъеллай оборудовани. Гаьнара хьалхьежача бIаргагу хьаллаь латта А алица тара йола вышка буровой. Тата делаа болх беш йоахк вжелаш. Кхехкаш латт буровойра балкаш.

Укх девошка буровой болх бе йолаьлийтара хетаь конференци хилар укхаза. Конференце бар бригада беррига членаш, бурув деттача Карабулакски контора, «Сунжанефть» НПУ, «Грознефть» объединене кулгалхой, Къилбаседа-Кавказски мехкдаьтта Iилматохкама института, кхыча организацей Iилманхой.

Бурув деттача Карабулакски контора керттерча геолога А. В. Нестерова бурувдеттарашта йоаийтар тIехкIоарга скважина йоаккхача хана хургйола геологически баихалоцаш дукхьаза нийсъяла тарлу халонаш.

Шиб тайпара йола из скважина йоаккхаш бурув техара технолого йоаийтар СевКавНИИ лабораторе кулгалхочо А. Ф. Озеренкое. Еррига юсам лоархIам болаш я скважина, цулухьа дукхача организацеша новкъостал дергда цунна. Белгтаза аьлча, цига юкъеоахарга тIалета лаьтта доладеш йола кхочал дукха дIа а ухийташ алмазни остаяца бурув тоха йиш хулийташ дола керда тIехдика секциони турбобураш.

КIоаргга чулоацам бола къамаьлаш деши мехкдаьтта доахарашна царна юкъе шерра дакъа доацаш чакхъяьлар конференци. Масала, цига къамаьлаш дир бурувдеттарахIа Петросенк Ильяс, Чуканин Альберта, Степанов Николая, воккхагIа волча дизелиста Кулаков Николая, механика Артамонов Ивана, лоабата маркхалашта волча инженера Дашкевич Пинас, бурув деттача контора директора Косинченко Александра, партбюро секретара Литвиненко Алексея, кхычар.

В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу кхачара кха йоагIача тайпара накъаяхар дукха. пятилетка ханал хьалха кхоачашъяр дукха лелаеча яхье кьонай бригада коллектив. Цо доаш деналл скважина йоаккхача хана аварн ца хулийташ бурув тоха а оттальча ханал бутт хьалхагIа цунна бурув теха дакха а. Хьалхара бIаьш метраш хIанала а хьа кьонай. Керттера халонаш хIаннача тIехьагIа хургья.

Аьттув балба шун, мехкдаьтта доахараш!

А. БАКАЛЮК.

НХАШ ХЬАЬНДУ

Шаьла района юртбоахама производствени управлене чудоагIа боахамаш кханка органически удобренеш товсара бетта отталаьча планах балхаш ди ца хIана. Управлене чудоагIача боахамашта юкъера къаьстта белгалъе ел «Джалка» совхоз.

Тешшаме хIа йиш я цу боахаме укх шера хьувкъама лаьрхIа дIайийна юртбоахама культураш хьалха дIанхача шерашкарчул дикагIа хьувкъаргья аьнна, хIана аьлча, укх шера шера Iилмнек хьалхалаттача аьттош дIалехкача тайпара даьдац кханка органически минеральни удобренеш товсара балхаш.

Совхоза йиъе а отделене хIара кхай тIа кхедергдолча лаатига хьежжа цар тIа органически а минеральни а удобренеш товсара хьалххе а картограммаш вIашагIтехкар. Укх шера совхоза кхаш леладелаш декхарийта ба 3,8 эзар гектара тIа удобренеш товса. Иштта, шинах гуранье дуйча лаьтта 1800 гектара тIара удобренеш товсь елаш хиннaеш. хIанзло уш балхаш дад 3 эзар гектара тIа.

Кхашка удобренеш товсара балхаш деча тIехдика къахьегаш ба совхоза [illegible] отделене къахьегархой. Цаьнах оаршта а кхашна товса еача кхо эзар тонн органически удобренеш 2,8 эзар тонн хIанзале тIасай, шолагIча отделене а шиъча дика вIашхIехьлекхна на гIуллах.

Во дезац уж балхаш района кхача боахамашка а.

П. [illegible]

Боахамашта фу кхедераш

Дукха болх бьаь Сунженски района Сернаведски опытни участка коллективо юртбоахама культураш дикагIа хьувкъарга дола наькъаш лехаш. Укх тIедхьарча массехк шера опыташ ю коллективо «безостая-1» яхача фух дола кIа кхедеча а. Из кIа дIалув хиш лехкача минеральни органически удобренешца товдаьча лаьтта. Иштта, хIаллатача шера вIашIехьдаьнар цар 82 гектарах хIаране тIара 42 центнер кIа чуэца — пленал итт центнер совгIа, хIаьта цхьацхайолча участкаш тIара 52 а совгIа центнер аьат кхедаро аучадалийтар кIа кхы а дикагIа хьувкъаде йиш йола.

ХIара шера кIа дикагIа хьувкъаду опытни пункте кханка кхоачамболаши цхий хаинахьеи минеральни, органически удобренеш товсара, хий диллара, лаьттан обработка ира говзал кхаш леладеяаша ди тIехьа кIоаргагIа караерзаярах.

ТIехьа тIайоагIача хана аьат кхы а дикагIа хьувкъадара опыташ а еш, сортоучастка коллективо дош деннaд укх шера аьата хьувкъам лахбе — хIара гектара тIара 45 центнерал кIезигагIа доацаш кIа чуэцa. Дерригa гурахьа дув кIа хIадийнад 115 гектара тIа. Дезна дош кхоачашдергдолаш чIоагIа хиларах тийша ба. кхаш леладераш, хIана аьлча кIа дIаделехьа а кхоачамбацах хий диллар кханка, дика кийчдаьча лаьтта херга фу дIайира агротехника доаццача хана. Кханка шортта минеральни удобренеш тайсар — хIара гектара тIа лиссанна центнер суперфосфат.

Дукха ха яц сортоучастка болхлой гурахьа дуйча кIаца подкормка яь баьна. ХIара гектара тIа 4 центнер аммиачни селитра а кханкoа [illegible] хорника яь яьлай. Уж балхаш дена дика [illegible] да М. [illegible] хьыгар.

Сунженски района боахамашта боккха пайда барга участа дIайийна кIа дикагIа хьувкъа, хIана аьлча царга кхоачарга тIаьнатIара шера хьувкъаьар лаьрхIа дIале дикача фух-дола аьат.

П. [illegible]

Гудермесски локомотивни депо машинист-инструктор ва къаьна коммунист Турченко Александр Александрович. КIаьз къона специалисташ хийеберш ва из. Дукхача шерашка Iомаь балха опыт камаьрша дIалу цо хасирхошта. Цо хьийха ба говза машинисташ дешарий Безруковн гIар Виктора Николайи. Гурин Сергей, дукха кхыбараш.

Тхъаь шера дика къахьегарах пачачахьалкхен награданю. цах бела совгIаташ. ахчан премеш тийнай Александр Александровича. ДIадахача шера а «За трудовое отличие» яха медал Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Грамотeш еннай цунна.

Къахьегама дисциплина лакха лоаттар, болх дика бар шей вахаре керттерар лерI Турченкос. Эггара хьалха из хьадек шей учениккашкагара а. Цудухьа керадох дика хул цо кулгалдеча волоне.

И. Пашаев сурт.

ЛОАМАН ДАЬГIЕНАШКА

ОШСКИ ОБЛАСТЬ. Алайски лаьмаш новкъъашкарча даьгIенашка Iо доаццаш да «Кадамжай» яхача совхоза ма Iуьаш. Доштъараш дика да укхаза, жена гIуллах деш ба опыт йола ма Iуй.

А. Камарсулова сурт. ТАСС фотохроника.

МЕХКДАЬТТА СОВДАККХАРА НАЬКЪАШ

Цхи шу совгIа [illegible] «Октябрьнефть» НПУ Iилман - технически общество (НТО) вIашагIа а елла болх беш йола. Керда техника юкъеяхьара общественни хьажар йIаьхну цига дIалатача шера март бетта дена. Цу [illegible] дукха тоIаш дьлад НТО-а членаша. Хьажара кулгалдара вIашагIъелла НТО 11 членах латта хьажара комисси. Хьажар долча ламна Iилман - технически общества членаша Iомалу мехкдаьтта дукхагIа даккхара, скважинашта оборудованеш ремонт ира, кхыдола дешаш.

Дукха ха йоацаш итогаш йир хьажара. Кийч а яь дIаеннача 371 предложенех, производствана юкъейихьай 336 рационализаторски предложени. Царех пачачахьалкхенна хинна пайда 220 эзар сом да. БелгалъяьIа мероприятеш ший ханнахьа чакхъяьлар НТО членаша. Хьадоаккха мехкдаьтта дукхагIа хилийтара мехкдаьтта тIоацашка чуделийта лаьрхIа хинна хий кхьа миллион тонн яр. Цул четал пленал совгIа [illegible] хинна мехкдаьтта 28 эзар тонн яр. ХIаьта мехкдаьтта тIоанашка 1140,8 эзар тонн хий чу а дохийташ, пленал совгIа даьккхар мехкдаьтта 49,5 эзар тонн.

Хьажар долча юкъе 7 кислотни обработка яьй болх беча скважинашта, из бахьан долаш хьадоаккха мехкдаьтта чIоагIа совдаьлар. Поверхностно - активни веществашца обработка йир 10 скважина. Цу гIулакхе а дика дукхагIа даккхийтар мехкдаьтта. Иштта лакха къахьегама толамаш доахарах тха мехкдаьтта промысловн управленена ёлар даим лелаергйола памятни байракх.

Хьажаро дакъа лоацаш хиннача общественни конструкторски бюроси экономически анализа бюроси дикагIа вIашкIехьбаьккхар шоай болх. ЛоархIамеи бехктохкамеи мероприятеш сихагIа чакхъяхара вIашагIъехкар цу гIулакха лаьрхIа бригадаш. Уж дергар НТО членаш новатораш. Царна юкъе дикагIа лоархIача бригадех иаI а инженераш ии. Крутаеви Морозеви, мастер нов. Журав, механик нов. Игнатейко юкъеноагIа бригада. Цар новкъосталца конструици кийч а яь вIашагIъеллар керда гидроциклонни установка. Мелова тIоапашкана хьадоагIа мехкдаьттех газ хьачу а вIан сепараци яра даьрхIа я из. Инженераша Михайлова, Цатурова, геолога Щербакова, мастера Воробьева мелова скважинашта обработка яра юкъедиххьача кердадараша торо хилийтар планал совгIа 10 эзар тоня мехкдаьтта дукхагIа даккхеи, пачачахьалкхена 198 эзар сом ахча пайда беи. Геологаш Ерголова, Данилова, инженераш Нефедова, Цатуров, кхыбараш юкъебоагIача бригадаша еннача предложене пачачахьалкхена 13464 сом пайда бир, хIаьта кхоль электроэнерги 746,5 эзар киловатт-сахьат да.

Хьажар долча хана дукха балхаш чакхдаьхар конструкторски бюрос, экономически анализа бюрос. Экономически анализа бюро чакхъяьхача мероприятеша дикка лакйир скважинай дебит.

Мехкдаьттен газа дукхагIа даккхара наькъаш лахаш дукха балхаш даьр рационализатораша а. Хьажар долча хана цар кийчъяьча 548 предложенех 467 предложени производствана юкъейихьар. Цар пачачахьалкхенна кхоадаь 200 эзар сом ахча.

Иштта дукха мероприятеш чакхъяьлар хьажар хиннача хана. Пох боккха пайда баьнна хилар кхета а деш, укх шера хIаьа даьва лерI производствана юкъе кердадараш кхахьара дола хьажар.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

ПРОФЕССОРА ОПЕРАЦИ ЯЬЙ... ШИЙНА

Кердадерий кепайоазан агентства (АПН) дешарий терхьма вовгорх «Вечерний Киев» яхача газета тIа новостека информаци.

Из хиннадар дIадахача шера декабре. Киеверча лорий говзал лаккхеча института, ортопедеи травматологеи клиника кулгалхочун профессора Николай Новикова кабинете телефона гургаз тоIар. Трубка чуре хьахоза оаз увлара яр:

— Уккхочун кор дукханаьара гаргбенна ба. Хьо воаьлаш лоархIадергдац тхо.

Цу аийнакан сарахьа а Пирново яхача юрта кхаьчача профессора Новикова операци йир Iоржагбьчоа. Iурра, цамоташвар толашагIа волга а дайна, Новиков Киеве кхавала лоархIар. Цхьабакъда, городе дIаккоачалой тахан йолаш, селла чIоагIа дарц хьекхар яра. «ХIаьта а ваха веза, — аьлар профессора ши-шийна. — Кхинa лоаьа [illegible] йоаьа».

Машина хьалле йоаьр. лай гувнех дIех а юьлаш. Киеве кхоачача, дикхача лай гувна хьалхашка кхаарар из. Машина тIехьара тIе а тетташ яхача Николай Новикова гонга чIаьмха чIоагIа лаьар айкхар «Мениск айкхарда». — аьна дега тIа дера.

Шолагiча дийнахье шийца балхарча новкъостаща цхьана бийстача гонага хьежача операци низа ергйоацилга кхетадир.

— Операци хьана ергья кIаьта? — даьттар новкъостаща.

— Аз айса, — жоп делар профессора.

Операционни моттиг кийч а яь, Новикова моллаца тIехк тхьовса [illegible].

ТIехк — цIока мичад. Анатомаша йоах чIоагIалта аиллача из мрамора тара я, хIаьта доттагIа диллача — шака. ХIаьта новкъани тоха шаха дуьна чубакийта атта а дац. Цу тIа хирургически гон а етташ чубакийта бийзар из...

— Скальпель! — сайбаре аьлар Новикова сестрага.

КIаьда дулхаш эттIадар, гонгара гола хьагучаькккар. БIаргагу иэкха медиальни мениск — голашка вIашкайттача тIехкашта юкъера ший тайпара йола прокладка. Скальпель-м дIахо а болх беш яр. Мениск дIаяьккхачул тIехьагIа Николай Васильевича вIайоаких нийкхацд мениско толкаль чиссам а. ТIаккха, сих а ца луш, гоьлга хьеж, цуннa вIелг кьеих, кхы тайпа харцахьара хувцамаш цига дий-дешй хар дукха.

Гола чухнахьара новкаханаца йилай. Профессора чов дIатег.

Иштта чакхъьлар операци ери хирурги цхьа саг а волаш, дунен хирурге историегIа эггара хьалхара хила мега гон голана яь операция.

ХIаьта а лувнар дила хургдац, нагахьа санна ер тIа па тохе: ше скальпелга болх беш воаллашехь а ший новкъосташтеи ученикаштеи профессора Новикова йоашхар операце хIара юкъ шийна холуш дарашт дIалувцар. Баьъла, цуннa холуш хиннараш безаме хилара гаьна дар. Цхъаза чIоагIа леча лазаро шерташ хьекхейойтар. Новкаинo корта бIогора кхухла моттигаш а нийслора.

Операци еча тIахьинараша дуйс Николай Новикова из боккъала а дика из-чихкъиккхар. ХIаьта а цунах даьна хала лоархIаваьвац со цьаннегахье а озабезам па беча судахочо — хаиo — из камаьхаль а йоалаш чаккъилар юххера а дизза а бакъдаьчул тIехьагIа мара.

...Больница палате дIачувоал со. Менте тIа хьалъайлу хaнива нийсенна къонаха. чIоагIа кулг тоIаду. мишта хет хьона, ваина, из даьча каттара жоп лу.

— Геттаре дика хет. Кастта араворгва со.

Фу дагалаьна волавеннавар хьо из операци е, аьле, хоатт аз.

— Бакъдар аьлча, — йоах профессора Новикова, — операци-м са балхарча новкъостех хIаранега а юлургьяр. Цхьабакъда, са безам бар тIехк чура тхьовсар сайна мишта хул за, кхоачамбоацарий дуьтIевала. цамогаш волчоа холуш йеллар сайна хоьалийта. Уж эшаш боккхача лоархIаме а да, кIаьта цар дарле тIа кастта оахош клинике операцеш ерга дикагIа вIаштIехьдаьккха тоалергхьларга. уж пациентаща аттагIа хуийтаргхьларга дог доахаш а да со.

— ХIрата кул совгIа, — йоах профессора дIахо. — цхьадола хьалаш нийсделча саго ше шийна цхьадола хирургически ларбаш де йиза йиш йолча сай масална дIахьокха латахьа а йиш аз яз.

Аркадий ХИДЕКЕЛИ. (АПН).

ХЬУВКЪАМ ФЕВРАЛЕ ЧУЭЦ

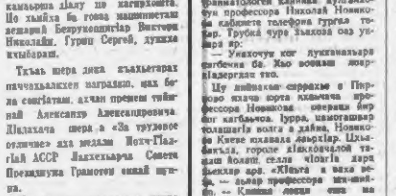

Камьарша да таджикски лаьтта. Хаддакза бIаргчача шера кIана ий, беш валие цуй сом чуийбу лаьттaлeлaдepaшa. Вахшски атагIа чкIайча доиноe хьувкъамь тIеххьа чуэца йоладу доахъара йийпа свекла. Дукха ха йоацаш республика къилбаседехьен районашкарча совхойн хоесийн бешашка чуийцах совий Iий дуа тайлаш, хIаьта колхозий лимоний бешашкара сой хIоиа кхаьче а баьнийб. Цхьа тхьаьк цин даьйча къулбеххьен маьлхой кIоазхаьлен бериатерча лаьтта дуккаргда хьажийни боамбеш фунаш.

СУРТА ТIА: Курган-Тюбински районе Куйбышева цIерагIча совхоза шекара свекла чуэцаш латт. Хьалхашкахьа — агроном Хаджаев Соли. Цхьайолча овлех 4—5 килограмм кул. Юкъера лаьрхIача гектара тIара 450 центнерага кхоачаш свекла чуийцуккха.

В. Стечашевен Н. Курганеи сурт. ТАСС фотохроника.

МЕХКДАЬТТА «ЙИСТХИННАД»

Цхьа шиъ тайпара йолчу приборна чу — бакински инженерий группа шаштlехьаьккхачу «циклона» чу. Скважиний дебитан ювзаш я на керда хlума. «Циклоний этара хьалхара парти кийчъяьй даьрххlа йолчу «Нефтехимприбор» конструкторски бюро, кхаш хоам бу ТАСС-н корреспондента.

Бустамаш деча цу устройство этара терканегlа йола деталь я «кlалтlаьнкха» турбина. Цу чу бахьаш, дlа-са ца хьоеш, хьаж мотте латт, хlаьта кхастер ларна юкъе гlолла чекхьялла ковчах в. Тlаккха мехтикъа лара на хоан тата хул чуг. Из масацlа мел хьуьэ чlоагlагlа хозаш ще «кlайконийт» ро. Кlеж отталлер даьрххlа йолча датчикн дlалош, нуках электрически импульсаш хул, чlоагlагlа хул, тlешна сонтекаьнга.

Хlаккзаьлча мехкдаьттагlа скважинай дебитаг кхестайора востача емкостий а кхеторний тейпоча приборий новкъосталаш. Ишта хайча даннеш нахорд кийсе хилан. Приборашна мехкдаьттагlа цар чу уза тlуи «тlаеттан» кхула моттиган кlаашта нийсалц. Хlаьта «циклона» цхьанкха а моттахьа мала деталь яц. Чlоагlа довзтолген цу чу гlолла нартlета чекхдула.

РЕЦЕНЗИ

«СЕРГЕЙ ЛАЗО»

Дог тохаламийтан, иштьа гlайгlане, цхьааза дешал кхайкхаеш бlубенна бех муъьш. Тиграш тlа гучаделл В. Маяковски а дешан:

«Кийча доллашетьа
кертага кхачаьлца
Лазотна дийхьал шай
Мамонтова бандана.
Цlоргаьнинний мий ппнанка
довгадаьа шай ансияна.
Лоаладаь дош бага дийтал,
Дехкилоала! — кхаш lийхаб,
Цхьабоьгlаа кханнаргашкара
даьанар цкъ дош нара:
«Лоьлхьаза хийла коммунизм!».

Ишта дlадоалу «Молдова-фильм» ахача кин响студе отталаь «Сергей Лазо» яха кинофильм.

Ук дешан за революции хеззача нерзача заман туршалех. Царех цаl ва гlероьпине революционер Сергей Лазо в. Цуй вахар дуккаш за ух лешотна республика экранаш тlа гойташ дала «Сергей Лазо» яха фильм.

Сергей Лазо... Дог хайра революционер, гамза чlоалла, халкъа цама бахьан дог дийтаи хинна сар, из шай хlераза дага за, сийрда кхаане бахьан са дlадоина туршал це хиларах тарра. Легенда а хинна дlаладал нуж вахар. Тlаккха отта хац хlаьта нуц образ кхалла, гlаакха бlаргавайлиене а дlаравона нуи образ шай тайпара гуш хилча.

Ала деш бехкехкийне а чаьхеча а декхар хилина фильм отталаьча режиссера Александр Гордона а, хlаьта ишттa оьрига коллективана а хьалхашка хьтчр. Бакъда фильм отталаьций дика ца хьиэй. Из «Молдоваь-фильм» яхача студе творчески толам даьрхlа лосаргболаш ва.

Кхеталга зо граждански тlема гlоргалинча турпала керрига вахар кинематографически средствашна хьагойта чlоагlа хала долга. Цукхьа нийса хат сценари ахьачча молдавски писателя Маларчука Георге а, хlаьта режиссера Александр Гордона а терра хинь. Фильм йаь повезка латт. Лазо вахарнара кертера моттиган хьагойт цар. Хlара повелла тlа ший тайпара дуьн гlоргалинча революционера соцанет. Революционии хай цо кхолла турпалх нуннаш йола шай тайпара романтически повесть я ю.

Хьалхара повелла — Красноярск, июнь, 1917 шу. Укхаза ший хьалхарча вахарах хьа а къаьста революционера вол Лазо. Красноярски Совета членаш, солдатски секце председателана хорж ю салтана. Укхазара дlабаьлу цуй бокъонца бола революционии къовсам.

Шолагlча повелли тlа дуьш 1917 шера декабрь бетта Иркутске ю доххашь гlулакхаш. Цига контрреволюционни латеж йохьа [illegible] стан де вохийт Лазо шай красногвардейски отрядана. Цига йолчу беса гучайоал цуй тlеман говзал.

Кхоалагlчу йтъалагlчен новеллашт тlа дуьн Забайкалье 1918-чу шера, Владивостоке 1920-чу шера Лазо Забайкальски фронта командующи волчу хана ледалаь гlулакхаш.

Цу тайпарча хроналоге тера хулийт кертера событеш бетгаьнна.

Молхагlа фильм отталеча этара халагlа дар ю кертера роль локне актер харжар. Ишта хилнад Лазо роль локне актер кхоржон а. Ше интервью дуьн фильм отталаьча Александр Гордона укх тайпара хийцад цу хьакъехьа. Лазо сесагага массехх фотографе лехнад, нарна юкъе хьа марах тара волаш сае шай хьажа аьнна. Йоккхача сего, чlоагlа дог тохазенна а болаш, цхьа фотопроба бентаргаьй. Иштта къаьстад фильм доаккхача группина хьалхашка лаьтта этара халагlа дала декхар — Лазо роль локне актер харжар. Из ва Каунасски драматически театро артист Регимантос Адомайтис. Из зрителашта майсан «Цхьание а бацер вала болаш» яхача литовски фильм тlа Донатоса роль лоешен.

Цхьабакъда, шай турпалах тара хиларах образ кхолла шаштlехьаргган артисте, талантага хьежна нара. Вешта Адомайтиса гойта образ ала хlама лоацаш дика я. Вайна дукха везалу нуи Лазо кlоаига хьакъаьа, йоккха образовании болаш вала эрудированни сар, дешар вала революционер, халкъа пнал бахьан шай вахар дlадала кийча вола коммунист. «Сар воле кийча хила веза шай дагаланчуе тlера ца валарэ» яха Лазо довза хилнай. Из иштта хиналга хьагойт артиста Красноярске губернатора сlагlа вахьнагара письмо хатьаш везача шай дах-нешайца шаштагlкхетача сценагара деш чакхдалхаллаш. Цхьа моттиг бехкъбе йиш ю, цо роль е тlеххоьзаш е эсала ловзаш аьнна. Адомайтиса шай манера я роль ловзаш. Из сийре ва, цхьабакъда цуй воь тlа, бlаргашна гуш я кхехка темперамент, хьан болх беш йола уйла. Йоккха диапазон я цуй творчески торониз. Шай турпала образ цо хьагойт масса агlорахьара тайптайпанча суртанаш. Дукха дуьш Адомайтиса хьанкьи лаага бlаргашош.

Хийначь ала беш я Лазо роль артиста бопкка творчески толам ба аьнна.

Ва ловзаш Лазо сесага Ольгий роль актрисе Зиньмеева Александрас а. Пуина наргlаьмниал Семенова бакъевтана доакха тайпар хал йолчу кхааьсага образ кlоргета хьагойта. Йоккха бала хайна, чlар леха тlаккхуш йоаш но я, кlаьза дог долаш, деррига а кхетадеш, мар везаш йоаш бера нана я.

Фильма тlа дукха я эпизодически ролаш я. Царех беттаргьахкха йоагlа губернатора сесага роль ловзаш йола актриса Малоова Татьяна.

Фильм доаккхаш дика вахьной оператора Яковлев Вадима. Цуй операторски болх беррига а тlаберзабаь ба фильма драматургена. Тайп-тайпара исторически ха гойташ я цхьа стиль халийта карагlоаьл оператора.

Фильма тlа дукха я дика шаштlехьаьхьа сценаш. Цхьабакъда, аьа догlа цхьайола моттиган бlаьгъаь а эпизодически хьасане а хилар.

«Сергей Лазо» яха фильм боккха наййин чулоацам болаш ю. Цо хьагойт шай тахане бахьан шай вахар дlадиннача шай дахьа турпала гlулакхаш, революционера леревоаца къовсал, цо соийвах шай патриотически уйлаш. Къоначча тlехьейна патриотически кхетам болаьа бокхха лоархlаш болаш да ведда кинофильм.

А. МИНИЕВ.

«Рубин-III», «Рубин-110» — цхьаьлагlча классагlа йола шиъ телевизор шаштlехьа а яьккха хьакъй Московски телевизионни заводе. Цу шинне а диагоналагlа 65 сантиметр хула лай-мехка этара боккхагlа йола кинескоп я. «Рубин-III» яхача телевизора дистанционни управлени я.

Предприятие кердача телевизорий юкъьанцара парти кийчъяьй.

СУРТА ТlА: завода лаборатора, Аьрдехьара аьттехьа — инженер Л. Ю. Гепяхина, техник Г. Т. Бочкинина, лаборатора начальник Л. Е. Кекеш «Рубин-110» яхача телевизора тоххамаш деча хана.

В. Кулешов А. Ступишене сурт. ТАСС фотохроника.

ДЕШАРХОШТА НОВКЪОСТАЛА

Дукха везаденнад городской № 3 йолча профессионально-техническ училища дешархошта электротехника кабинете шаштагlделла «Знание» яха устан техничерки журнал. Йешархошта цига вола lилма, техника кердахараш.

Цу тайпара оча lилма-техничерки обзораш новкъостах ду дешархошта программировани дешаре методаш дикагlа lемаре. Журнала совета каст-каста я хаттарийн жоппйн сайренаш. Къаьстта сакъердаме яр «Космос карасрзаара наькъаш», «lилмаи техникан 50 шера» яхача темаех кийна сайренаш.

Цхьаза дешархоша шоаш а ю докладаш, беседаш.

И. ВАНИН.

РЕСПУБЛИКА ШАШЕЧНИ ЧЕМПИОНАТ

Чекхъьенай хlаlача яха шиъ ерсий шашкех республика хьалхара моттиг яккхара яхь.

Яхье дакъа лоацаш бар шиъ болашагlа бола спорта мастерала кандидаташ, хьалхарча разрядагlбараш.

Къаьстта дика котало яьккхр «Труд» общества викале Орлянок Дмитре. 11,5 очко а яьккха республика чемпион хилар иа.

Шолагlчен кхоалагlчен моттиган даьхр спорта мастерала кандидатна спартаковцашна Никитин Николаен Сиденко Василен. Хlаране итт очко яьккхар цар, бакъда шашкех ловзаш котвалар даьрхlача-шолагlа моттиг Н. Никитина хьожайир.

Г. ГОРДИЕНКО.

Шоана, хlама довза ловраш

«ДИЙНА ЛОАМАШ»

Хlама а тlама «дагlоуллае» делье ловзаш хlоаига дац лаьттене тlа. Памир, Тянь-Шань, Гималаех тlаргаш а да Крым самие — «дийна лоамаш»: хlама а тlаьна лакхлуш увагlдола ух. Бахьда шера бокха дукха-м айлаш ух. Цхьабехьда, укх тlехьарча 10 эзар шера Памир 500 — 800 метр айрабенaеб.

ТЕЪШЕРОНАШ ЙОЛА КОМБИНАТ

Мате аал бечо бlарш. Дагlа лайдема хlамаш мел дукха а йоал цунна! Кхочаме доаче мошача бlарий 100 граммах 1.200 миллиграмм витамин С йоала, хlаьта сагр долчан бийсамин лаьц 50—100 миллиграмм мара.

Бечо бlараш дика да диабет, гипертония, ревматизм зе лазарий долча наха. Пикех боахх цlена куне туберкулез дарба дола йоала юглон яха препарат. Кхаьметтал бlарий тlемарерат шьере чlоараш а йоал гlулаккхга.

Уж чахло а тоссиш, бlаргашта дарба дола готтара дола ду.

ВОККХИ СПРУТАШ

Камчатка маьлбеаеьхьрча зи бистан Командорски гlайронейтан «тоьарча форде чу ю lаалымата боккха бараlногбар, 8—10 метр дlахдо да цуи когашl Уж бирса, цlийна сутара, lаьньмата дукхе хlама кахш беле lаьньматаш оммана бус тlа гlолла тамаш лаа, чкъьаранта тlаеттагу, цар воргеш атта дат рекка тьсаллерча боккхийча садонкхьа хlамай эгара чlоагlагlа йоала маьлтега.

Цар lаьньмате доккхийча бlаргашта баъоча а боенчуа агlа бlаргагаш хlама. Аьнна мужица (вопронах бах муж атта тад барзlногбарга) алаха lаьньмата боккх спрут сибрдо-цlа бос байла клоккану, цунаш гуш да ца доал хилар. Цуи тlакьагlа цlена беса моттал тlабоагlа сийна, башхара, lаьнга, lамагlа бос. Хи чура арахьаккхеча форда lаьньмата lоаховца кхуосаш баьхача сано а дорда а къожсам лоаттабу. Цхьабехьда, цlий хьоьуда оррашь йоаш доаче цуи униаарча енугтйо хиларь а гlоарал доа.

ШЕЛАЛА ПОЛЮС МИЧАЙ?

1892 шера къилбаседельерча Сибарагlа фоарпа температура минус 67,8 градусага кхочаш хилалалой. Тlаккха ай планетера шелара полюс йоаш аьрнlай сиссиснина. Цхьабехьда, дlахо йодача хана Оймякона районара (Индигирка ешерна огlоранхьа) бааргаденнад цигара температура минус 78 градус хилар.

Дукха ха йоаш Якутера Антарктидагахьй «хьой» шелала полюс. Восток яхна советски lилма-тохкама станцера 1960 шера бааргаьнаьй минус 83,3 градус бола температура. Цхьабехьда, 1945 шера Къулбехьи полюсера гахга йоацицо норвежски lилмахоша бааргаьнаьй шелала 94,5 градус температура.

«Сельское хозяйство зее гозет № 34, 1966 шу.

ДИАЗЗА ЛЕЧАРА ВАЬННАВ

Октябрьски революци хилалехьа шера Пасиченко Платон Васильевич шийсесагаца Марил Яковлевнайца горол Грозне ваха. Революци хиначул тlехьагlа Старе промыслашка балха а вала буровейта мастер хилар цуна. Нар шиъ воl вар: Иван, Виктор, Александр, Трофим. Зlаьнига волча хана дешо кlа хезача летчикий ив. Чкалова, Байдукова, Громова турпала гlулакхаш доаша гlертах вар Трофим. Цагlарбанашна дилла солар: «Трофимах летчик хургва».

Иштта хила а хилар из. 1933-ча шера эlачагlбелла авиационни специалистий школа яьккхар Пасиченко Трофимча. Цул тlехьагlа авиационни стрелковий 21-ча школе хьожалу из.

Уж шераш дага а лувеш цо дуьн, цу хана арахьар ева-йоккхий бомбардировщикаш. Вуть мотор болча гиганта тlа гlулакх дешо бархl сар вар. Ши летчик, штурман, шо борт-механик, кхо стрелок.

Из санна йолча экипажа тlа дlаэлла пах боккьанца хьажа [illegible] нара оаьар. Молхагlча хьажашка хлйнахь я буе а бlаьба пихь бере йола, техникен гаран дика доаша нах бар цу тlа эшаш бараш.

Трофим Платонович уж гlулакхаш дика довзаш вар. Дукха иа дlайохийтар цо парашютни спортага. Аннаце гlулакх деш волча хана самолета тlера 147 парашютаца чуккоссавенная иа.

1939-гlа шу къаьстта белгала хилар цуна. Цу шера йоакха событе хилар цул вахаре. Коммунистически [illegible] дlанйшар иа. [illegible] голаница чакхьаьккхар Оренбурге авиационни училище, еза-йоккхийча бомбардировщиний штурман хилар цох. Бlоагхалагlа парашютаца самолета тlера ца чуоссалеча училища парашютно-десантни служба начальникала хьожаво из.

1940-ча шера авиаторашна шалеш дар парашютни спорт болвзена шт дуьш ди. Цу дешна кийчъян бар Оренбургски пилоташ. Цу цlей сийна 3 километр лакхара парашюташа самолетахта тlера чухупаса бала бехаш бар дукха нах.

Еза-йоккха бомбардировщик гlеттар. Цуи летчиг вар пилот Сидоркин. Самолет гlеттачул тlехьагlа гlалат ваьлар цо, 120 метр лакхь синачул тlехьагlа мотор болх ца беш саца а саца чуйоагlа самолет. Кхоь да ца лен вйсар Пасиченко.

Куйбышевски «Жигули» яхача санаторе дарба дийтан из волча хана Сийлахь-боккха Даймехка тlом болабелар. Кхоачам дарба дахь а валлехьа Оренбурге юхавоагlа иа.

Цул тlехьагlа кхо шо кхе бойсен ялалехьа къюча летчикашца цхьана 325 йолча бомбардировочни полке хьожалу пов. Пасиченко. Цу полка командир вар подполковник Светликов Георгий Семенович.

Доалаача хана шаштагlъелар пола. 1941-ча шера сентябрь бетта германски танкашта бомбаш йийттар цу полкерча бомбардировщикаш Москвана юхе.

1941-ча шера 15 декабре пов. Пасиченкова, цуй новкъостанта дагара зараецаца ди хилар. Разведкхоал бир Горбачево яхача станце дукха немций ба аьнна. Бомбаш чуетта аьнна задани елар. Хьалха пинга яха гlеттачарех яр пилот майор Кощержинскийн пилот Гришинии летчикаш бола самолеташ. Цу шин самолета тlа штурманаш бар Пасиченкаи Кобельковi. Ха по отар. Вечоаразка а хьежаш хетаргахьа йолхар самолеташ воздухоприемник лайпа яхьаш.

— Фу дича баргахьа ха?—хаьттар бортмеханика.

— Льарlар кхочацле ваз, — аьлар летчика вар. Кощержинские. Ийс бlаь метр лакхара дукха ха илделхьа бомбаш чуетта йолаелар. Бомбаш нийса сеталуш чилав гуш дар, доагаш дар станционни эlешош, моастагlчуи эшелонаш. Тlом а баь самолет юха йийраачуз тlехьагlа фашисташа дов толадир. Самолета дьтта тlеъан стабилизатори йолайир моастагlчо, парашюташна чутоасбала йиш хиганзар. Хала чоалщ мар бортмеханика, штурмана, Пасиченкона. Вокхарна а чоаш хиннар. Хала чов хиларех Москве госпитале хьожанир Пасиченко.

Дукха ха яьккхар цо дарба дайтан. Цул тlехьагlа шийна тlом бен хиннараш болча юхаехоч из. Капитана Трушкина экипаже хьожалу пов. Пасиченко. Дукхазза а бомбаш чуйийтар цу экипажо. Цо бомбаш чуйийтар моастагlашта Керче, Мама-Русская яхача районе, ахьчахьа. Крымерча партизанашта дика гlерс кхачеи хьухар экипажо.

— Шаьхха ушара дu тlаетраз сера. — йоах Пасиченкос. — Шаккха лагара хардац сана из.

1943-ча шера 25 январе Касторное яхача станце латтача моастагlчоа бомбаш чуетта задани елар экипажа. 2100 метр лакха ай а енна тlема лелеш тlехьаьлар из. Йлххаза бомбаш чукайтар самолето моастагlий латтача. Моастагlчуи чlоагlале йоха а еш 28 бомба нийса кхийтар. Цхьабакъда, юххера бомбаш чукхайсачул тlехьагlа моастагlчуи снарядо бохабир самолето аьтта тlеъан. Ала бахьар, лаьттантахьа нийса чухьийар самолет. Шийна моэ-могачу тайпара валарр кlаалхана вовлар дlаравар. Лаьтта lоэтача дукха юкъ па йисача хана шера хьволланнавар Пасиченко парашют, лаьттах lеххийтта сакхетаи чу воаши тоьэла ла яьккхар цо.

Сакхетаи чу веча, бlаргайра цуна шийна юхе воагаш латта самолет, цуина юхе веина уллар [illegible] зеегьесь. Царна юкъе вайар Трушкин, Кошелев, Устинов. Дозаваь Пасиченко тlом леттача агlорахьа «lапола» велар. Лаьхь тlа массехказа сакхетаи чура ваьлар из. Юххера а сакхетаи чу веча цуина юхе латтар фашисташ.

Юртала хьалхара а ваьккха автомат тохар цуна. Пасиченко лайза lалехар. Доа а лаьтта тlа а хьекха, из велнар а даьрхlа дlабахар фашисташ. Цхьа шиъ хьинача гlолла Пасиченко сакхетаи чу вера. Фоартан когаш чов яьар. Сихагlа дlаккоачавалар вайбараш болча, ахкаш бердбордагlа кьанальл дора цо ше-шийна. Тенташ ховавелар. Шаьхха а сакхетаи чура ваьлар. Тlаккха сакхетаи чу веча шийна юхе латташ байра цуна вай салтий. Госпитале когаш дlабахьар цуи. Цул тlехьагlа тlом чакхбаллалца Оренбурге преподаватель волаш болх бир цо.

Тlом чакхбаьнначул тlехьагlа Грозне а вола гражданск авиаци отряда командира заместитель волаш болх бу цо, кирпичи еча завода директор хиннав из. Хlанз Грозненски электромеханически завода директора заместитель ва. Шийна тlем тlа хиннача новкъосташкара хlанз а дукха кхаьхтдаш ух цуна.

С. ВОРОНИН.

ДУНЕ ЦХЬАН КlИРАГlА

БУДАПЕШТЕ КОНСУЛЬТАЦЕШТА ВlАШАГlКХЕТАР

26-ча февраля Будапеште шоай болх дlаболабу консультацешта вlашагlкхетача коммунистически балдлойн партей викалаша. Из йоккхен лоархlамен событи я коммунистий вахаре хинна ка lеш, машара, демократеша, халкъий паргlатенна тlехьа чел латтарий вахаре а. Будапеште вlашагlкхийттарий боккха толам бaлар лоа беррига советски коммунисташта, кхьча мехкий марксисташта - ленинцашта, майдарен прогрессен доттагlашта.

Вlашагlкхийттача дlа-яха дагабоарга коммунистически балдлойн партей дунен халкъашта юкъара совешани гулъяра хьакъехьарча дешa.

Хlара доагlача кердача дено хаьада тешалаш даьь империализмо, халкъий машара, паргlатен, кхьчарех тийша хlама ца хилара зоргагlа вола моастагlа ше хилара тарра. Зуламера гlулакхаш леладен хиларах США-с Вьетнаме лоттаю зуламера агресси, lарбий паччахьалкхенашта дуьхьала Израило агресси, революционни Кубайнен Халкъа Кореинен дуьхьалара Вlашагlкхийттача Штатий провокацеш. Къулба - Малхбоален Азе, Латински Америка, Африка, дукен кхьча, мейсаний муккхача паччахьалкхений чурча гlулакхашта США зами юкъегlертар — вашта, я чакхьала [illegible] йола империализма бlехача гlулакхий список.

Дунен ниалй соотношени шошкахьа совле хургlолча оагlорахьа хувнилга гуччаьба вlаштlехьалакхка гlерт американски империализма цун ваахбузенгермански, израильски, кхьбола партнерашца. Цу изъан хаина империализма стратегаша кхеталу цоай агрессивни уllаш чакъхара хьалхашка латта кертера дуьхьале социалистически мехкий наьи кхоталилари а дунен коммунистически болама цхьаагlо а хилар. Цулуьхьа шоай кертера нийсаш тlаэрзалу цар боахлой классаш къаьст-къаьста отрядаш вlашагlъьахари кельхари.

Марксисташа - ленинцаша а халкъашта хьалхашкара шоай декхар лоархl. Дерригача дунен тlара коммунистически болам чlоагlбара лолла хlама деегах. Ший айгlанна беррига революционни къовсамхой, машара, къаьмаш кхьчарех тийша кlама доапаш дахара, демократеша социализмана тlехьа мел даттараш кхь а дуккагlа аьттуи баргболча тайпара вlашагlтохара пайдаяна хургдола шиб ходдамболлаш дола зош ала дешш ба коммунистически болаш я. Цу тайпарча наькъана нара хьагучабакхча [illegible] иц империалистий бlеха тийша болх.

Тlеххьарча шерий коммунистически болама практико дlаьний хаьа хьаьзача чулоацамна хьалхлаз нежарашха йолча партешта юкъе вlашн дейадеча гlулакхий 1960 шера совещание цхьана отталаь болрамаш. Хlана керда гlа бакхханда, этача тьелашта цхьана анализ яза, цу тайпарча анализ лаода тlа империализмана дуьхьаларча къовсамера марксистско - ленински партей тактикен стратегии нийсъянан хргlоаццш лоарl КПСС-ии нежарашта йолча дуккхача кхьча партешен. Цо новкъостал дергда дунен ерене коммунисташта чакхдоаьа гlудакхаш толамегlа вlаштlехьаахара, дунен тlа фу революционни болх кхь а эффективнегlа хилийтара.

Будапеште консультацешта вlашагlкхийттача хьоастаде яза коммунистаи кхоталуга чlоагlгар дуьхье цу тайпара керда совещание кийчъяра дешаш. Уругвай Коммунистически партено ЦК-а хьалхарча секретара Арисменден нежароашха йолча партей дуккхача кхьча куэтавхойен болгаз малаххара, из вlашагlкхетар чlоагlа лойна хургьа лоатлахьан антиимпериалистически фронт чlоагlъяра, йолача прогрессен революционни коталешашта, машара гlулакх потанкхара, халкъаш кортанукъа дахара, социализм котьамкхара.

«ЦАРГlАЧА АФРИКАНА ДУХЬАЛАРА ТlОМ»

Гороле Оринджбурге (Къулбехьен Каролина яха штат) студенташа — негроша протесте демонстраци яьй эх дешь йола расови дискриминаци лелайра дуьхьала. Моттигерча расисташ бокъо еннаш царна кlайчарна даьрхlа йолча спортивни залах чайла эца. Демонстрашка дакъа лоацаш хиннарашта дуьхьаьаьккхар полицин къаман гваре дохьош. Топаш яьлар. Неграшха вола яхо зlампга сар нийнн 50 чоаш ялл вар. Йоккха йоацача Сашила Сериа (штат Джорджия) яхача гороле протесте демонстраци хилар моттигерча «беседа дараша» йолча школерча воча хьалашта дуьхьала. lальдалаша цу сахьате къаман гварле салтий тlа а боалабаь, лелхабир школа юкхе гулбенна хьехархой, дой дешархой. 30 совгlа саг лаьцар.

Укх шера Оринджбурге киниача юкхьаьннарча зуламаша Севера Серклерча репрессеш коал бу США-на чухьарча фронтера событеш 1968 шера малагlча лоствмагlа дагlаухаргъа хойташ. Доллача хlамаша хьайнах, неграшта болна нах лоатталу къовсачаш укх шера соахкарчуш шерагlа хаьрха хурда.

Сенагl аьхки США дуккхача городдашка негритянски восстанеш гlеттаь бахьанаш дlадьхалац. 26 саг ве а кувш, 1.200 сага чоанаш а еш Нью-Йорке негритянски восстани хилара бахьанаш тахкаш йолча комиссе членаша шоай коклаз тlа йоах, Вlашагlкхийттача Штатий хlана а вlаштlехьаьнналан керттера проблема — кхьчарна нийсса негрий бокъо ца хилар къовстале. Негритянски восстанеш, тьакхайнаду сенатора Фулбрайта, «на америкерна къела шерагlча кризиса дакъа да, цул дукхьа, тамаш а, негрий хьакъехьа социальни нийсо вlаштlехьаеккхалой, магахьа сапна образование, вай къонах, неграш дуьлагlча дьакъал е кхаалагlча хьакъал тlех боапаш бола из беррига «буха». Чуlесча вlеношиен балханеш lилашбара программа цхьа дакъа нуьен да хуле».

Неграш вllаахтуваллаш дола войлангара бахьанаш дlаакха гlерта йоача мотте Америка дольлу гlоэараш неграше дlаха лоаттавергдола къовсамаш тоlаде кийчлуш да шоай низхула.

Американски газетий оагlонаш тlа хlара дешна хlана деттаи аьнна кепалетт, моттигерча lалалаша негритянски восстанеш малагlча городе, миштта тоlаде кийча ен за хьахойташ дала хоамаш. Американски эскарон къаман гварле диакъошен къаьстта хургlолаш хьакъоаестаьй негритянски восстанеш тоlаара дахкъе кийчо яь аьнна подразделенеш. Къаман гварле подразделенешта тlема кхочачана даьрхlа еншай духхьал городий геттошка лелае негаргlоза танкаш бронемашинаш. США йоккхагlа йолча городдашкарча полицейскента кхьи тlа а дедиад гора техникен — танкаш, бронемашинаш, вертолеташ, автоматаш, гранаташ, спорадашш, бlаргех хий ухийта газаш чуйолха ранцева баллонаш, ихо чакх па бола жилеташ шиткаш, буззана нобильни средствош.

Шоай халкъана лоаттабергболча тlема шерра пайда за Вьетнаме lоанъча опытах «Сонт» аьнна колени цlи а йолаш къаьста тактика кийчъьй горедашка восстанешна къовсам лоаттабара. Операцешка дакъа лаца юкъеоа Вьетнаме тlом баь салтий операцеш.

Бакъ ва американски оралъерси тlемен политика lомавча Чикагски центра профессор Ганс Моргентау, аьцна чукъа нихан де тlех хилара Вьетнамерча американски политикален вакъе фергилически брашцари хилар ца белгалдаьйчерча хана.

ШИЙ ПРОБЛЕМАШ ЮКЦАШ Я АФРИКА

Африкерча къьчарех тийша хlама лоаваш йолча беррагlча 38 а мехка вйкалаша дакъа лаьцар африкайски цхьаагlон организаци Министрий Совета 10-ча сессе базлаца. Эфиопе столицерча Аддис - Абебарча «Африка Шагlа» хинна сесси 23-ча феврале чакхьаьлар. Кертера уйла, хьалхагlа хиннача сессешка а санна африканени аьлтрап тlара колониализм цlенъб дlаьккхара проблемашта тlаьхийтар. Африка халкъаш «1968-ча шерах Африкански континента бокъонна деколонизаци яра цу дара» тlаьхийтар ОАЕ генеральни секретара Диалло Телле. Хlаьта, нагахьа санна цхьайолча процедурни финансовни проблемай хьакъехьа сессе дакъа лоацарашта юкъе нкъаз барт вlашагlа ца кхеташ моттигаш хиннале а, колониализм дlаьккхара хьакъехьарча дешa барт цаl ба Африка мехкий.

Африкерча къаман - кортамукъален болаьаша чакхдолаьча гlулакхашта юкъе буннан лоаттабра декхар тlаьоцадальча ОАЕ кортамукъалеп Комитета дlачуендачь доклада тlа белгаддоина, хlана а тlехьа колониальни вола кlал доттача африканени торнтореншка гора чара а лудам лоаттабе бола кортамукъален къовсам дика чlоагlбенна хилар. Уж толанаш, йоакхар делегаташа сессе шоаш къаньлаш дезм, дикка доккхагlа хила йош йолаш дар, нагахьа санна НАТО мехкаша португальски колонизатораща а ЮАР-ен Родезен расисташа а финансовни тlемен новкъостал ца дере.

Сессе бала шолагlа дакъа кертгерча хьалс африкански мехкашна цхьана леллу экономически гlулакхаш африкански паччахьалкхенашта юкъерча буззаний кхьйола формашш шерьяра дешашта хеталь дар. Укх тlеххьарчу хана Африка белгалъьнаь паччахьалкхений группай регионални объединенеш вlашагlйоахара уйле. Цхьазолча дакъе африкански мехкаш вlашагlкхет белгаларча экономически проекта гоихахьа из кхоачамъара шоай низам цхьана оарцагlдалар дуккъа. Цу тайпарча белгалоагlа гуддекхаьъ Сенегала Нигера яхача зипий бассейна. Чад яхача озера гонахьара мехкаш. Вож регионални группировкаш шерагlча экономически дарда тlа вlашагlйохи. Белгала аьча дукха ха йоацаш вlашагlъелай буссоциача кхьчача Малхбоален Африкера 60 миллион саг вахаш бола 10 мехк чулоацаш хургlола Малхбоален - африканескн экономически сообщества. Белгадаьа, тlехьа тlайоагlача хана сообщества торговле дакъе мехашта юкъе латта дуккьеншь дlайоахаргкхеар а йоккхий промышленни предприятеш хьалъеча [illegible] финансировани ергхилар а.

Экономически торгови гlойлелаш хиларал совнагlа, цу тайпарча регионални организацена Африка мехкашта тора дуkьа кхьча мехкашкара чуттеталаъча промышленни товари конкуренцешта дуьхьала толамегlа къовсам лоаттайра. Айхха цхьана ледаеча экономически гlулакхашь, шоко йоашаш, новкъостал дергда лиитта политически наьхьаш вlашагlадаладаьран африкански къамаglа чlоагlдиран.

Г. МОНИН.
В. ВАШЕДЧЕНКО.
В. КУЗНЕЦОВ.
(ТАСС).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛАДУВГlА, ХЬАЖА

РАДИО

27 февраль

6.30 — Нохч-Гlалгlайчен лаьтталаьнарча (ерсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.25 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Бремс. «Венгерски халхараш» 8.45 — Къона тlехье (гlалгlай меттала). 9.00 — Москва. 16.05 — «Авангард» яха радиожурнал (ерсий меттала). 16.30 — «Коллективе яхь доттагlалах лаьт» яха передача (гlалгlай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.00 — «Шовда илли» яха Юсупов Султана музыкально-литературни композици. 17.30 — «Вай индустриальни крайе» (ерсий меттала). 17.45 — «Тха микрофона хьалхашка» (нохчий меттала). 17.55 — Ашараш. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (ерсий меттала).

28 февраль

6.30 — Нохч-Гlалгlайчен лаьтталаьнарчо (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.10 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.25 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» яхача газета обзор. 8.25 — Къилбаседа-Хlирийчен ашараш илеши. 8.45 — «Социализма мехкашкара» яха беседа (гlалгlай меттала). 9.00 — Москва. 16.05 — «Къона тlехье» (ерсий меттала). 16.15 — «Кхоллечна хьалхашка белхтохамаш» яха передача (ерсий меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.00 — Радио инструментальни ансамбля концерт. 17.30 — Къонаш (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (ерсий меттала).

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 февраль

18.00 — Телевизионни кердаьараш (нохчийн ерсийн меттала). 18.30 — Бекъдолчой дааьнна фильм. 18.50 — «Юрта наха» передача (гlалгlай меттала). 19.20 — Киножурнал. 19.30 — Производстве хьалхале ледаерши передача (гlалгlай меттала). 19.40 — Революци буревестник. 20.05 — Бераштa дола фильм. 20.15 — Киноаьхьберий клуб. 20.50 — «Форда кунзарш» яха художественни фильм.

28 февраль

18.00 — Телевизионни кердахараш. 18.15 — Дунен мехкашта юкъе латтача тьалех дола къамаьл. 18.30 — Киноочерк. 18.40 — Кагирлой юрта. 19.00 — lаво декхарийла ву № 1 йолча шурий совнойбахи опыт. 19.20 — «Знание» яха lилмано популярни кинопрограмма. 20.15 — «Щит и меч» яха Лермонтова цlерагlча театро оттаю спектакль.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина уланц, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-06; редактора зам. 3-39-11; бехктенхана секретара — 3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий — 3-42-39; юрта бахамен письмойн отделий — 3-42-29.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-06; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-39; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-29.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05044. Заказ № 944.